

15
604

ANATOLE FRANCE
NYÁRSFORGATÓ JAKAB MESÉI

FORDITOTTA
KELETI ARTHUR



1918
TEVAN-KIADÁS

2.133.1-3

821.133.1-34 = 511.14

+ 86



923285T

Consiliul Județean Cluj
Biblioteca Județeană
"Octavian Goga"

TEVAN ADOLF KÖNYVNYOMDÁJA BÉKÉSCSABA

F1/F86

OLIVÉR KÉRKEDÉSE

Nagy Károly császár és tizenkét paladinja Saint-Denisben vándorbotot ragadva, Jeruzsálembe zarándokoltak. A Megváltó sirja előtt térdrevetették magukat, majd elhelyezkedtek ama nagyterem tizenhárom székén, ahol is még Jézus és az ő tizenkét apostola gyült volt össze, a szent miseáldozatot megünneplendő. Innen Konstantinápolyba folytatták utjukat, mert Hugó királyt áhítozták látni, aki is híres volt nagy pompaszeretetről.

A király palotájában fogadta őket, egy aranyos kupola alatt, amelyben csodálatos művészettel formált rubinmadarak ültek, smaragdágakon és énekeltek.

Meginvitálta a császárt és 12 grófját s asztala köré ültette őket, amely süttekkel, szarvasokkal, vaddisznókkal, nyulakkal, vadludakkal, erősen fűszerezett pávával volt megrakva, roskadásig. És vendégeinek Görögország és Ázsia borait kínálhatta ivókürtökben. Nagy Károly és kísérei ittak mindezen borokból és pedig a király és leánya, Heléna tiszteletére. A lakoma után a király, a részükre kijelölt hálóterembe vezette őket, mely kerek alapzatu volt s a közepén egy oszlop hordozta a boltozatot. Emberfia ennél még nem látott szebbet. A falak mentén s amik arannyal és biborral voltak diszítve, tizenkét ágy állott és egy tizenharmadik ágy s nagyobb mint a többi, pedig az oszlop alatt. Ebbe Nagy Károly feküdt bele s a tizenkét gróf, a többiekbe köröskörül. A bor, amit ittak volt, feltüzeltte vérüket s agyukat elbódította. Miután álmom nem jött szemükre, frank lovagok módjára kérkedni kezdtek és nyakra főre fogadkoztak, tullicitálva egymást bátorságban és vakmerőségben. A császár kockáztatta meg az első próbát. Így szólván:

— Vezessék elém Hugó király legkiválóbb lovagját, lóháton és állig páncélban. S én megemelem szablyámat és olyan erővel sujtok le rá, hogy a sisakját, nyakvértjét, nyergét és lovát kettészelem s fogadok, hogy vasam, még egy lábnyira, a földbe is befúródik.

Orániai Vilmos, a császár után szólt, megkockáztatván a második próbát:

— Én fölemelek egy vasgolyót, amelyet hatvan ember is alig birna megemelni s olyan hévvel lóditom a palota falához, hogy hatvan ölnyt szakít le belőle.

Dániai Oger így szólt erre:

— Látjátok ezt a büszke oszlopot, mely a boltozatot hordozza, hát holnap ki fogom szakítani és széttöröm mint egy szalmaszálat.

Mire Montaubani Renaud így kiáltott:

— Oda se neki, kedves Oger gróf, amíg te az oszlopot megdöntöd, vállamra veszem a boltozatot és a tenger partjáig hurcolom.

Roussilloni Gerard az ötödik próbát vette fel.

Azzal kérkedett, hogy egy óra alatt egyedül kiszakítja a királyi kert valamennyi fáját.

Gerard után Aimer szólalt meg:

Van egy varázssüvegem fókabőrből, mondá, mely láthatatlanná tesz. Ezt holnap fel fogom tenni és amikor Hugó király az asztalnál ül majd, megeszem előle halát, megiszom borát s felfricskázva az orrán, meg is pofozom és mert nem fogja tudni, ki is mivelé ezt véle, egész cselédségét börtönbe fogja vetni s mi majd jól a markunkba nevetünk.

— Én, — szolt Bordeauxi Huon — elég fürge vagyok ahhoz, hogy a királyhoz közel-férkőzve egy-kettő levágjam szakállát és szemöldökét s anélkül, hogy észrevenné. Ezzel a mutatvánnyal fogok szolgálni nektek holnap. S még csak varázssüvegre sincs szükségem hozzá.

De Mainzi Doolin se hagyta magát. Esküdött, hogy egy óra alatt a királyi kertek minden fügéit, citromját s narancsait meg-eszi.

Ezután a Naismei herceg szólott imígyen:

— Hitemre, bemegyek a diszterembe s a

kanesókat és aranyserlegeket felragadva, oly erővel röpitem fel, hogy egyenesen beleesnek a holdba.

Azután Brabanti Bernard emelte fel szavát:

— Tudok ennél különbet is, hallgassatok csak rám lovagok. Tudjátok, hogy ama folyam, mely Konstantinápolyon keresztül folyik, széles, mert itt torkolatához közeledik, miután Egyiptomon, Babyionián és a földi paradicsomon végigvonult. Nos ki fogom szorítani mostani medréből és kényszeríteni, hogy a nagy Vásártér felé folyjék.

Most Vianeit Gerard szólt:

— Állítsanak fel nekem sorjában tíz lovat és én fogadom, hogy mindegyik egyszerre orrára bukik, pusztán kardom suhantásának szelétől.

Roland gróf vágta ki a tizenkettedik próbát, ami így hangzott:

— Én pedig fogom kürtömet s elhagyva a várost, a falakon túl, oly erővel fujok belé, hogy a város kapui sarkaikból kifordulnak.

Csak Olivér nem szólt semmit eddig. Ifju

volt ő és szerfelett ildomos. A császár igen gyengéden szerette őt.

— Fiam, szólt hozzá, te nem akarsz versengeni velünk?

— Szivesen, Felséges Uram, — válaszolta Olivér. — Nemde hallottatok a hellasbeli Herculesről?

— Beszéltek nekem róla egyet-mást, mondá Nagy Károly. A pogányok bálványa volt, a hamis Mahomed isten képmására.

— Nem úgy van az Uram, szólt Olivér. A hellasi Hercules egy pogány lovag s valamelyes birodalom királya volt. Jól megtermett férfi és szép formájú minden tagjában. S mikor egyszer egy császár udvarába ment látogatóba, akinek ötven hajadon leánya volt, eljegyezte és feleségévé is tette valamennyit egyazon éjszakán, úgy hogy a rákövetkező reggel mind valamennyien immár megelégitett és tapasztalt asszonyokká levének. Egyiket sem hagyta szegyenben, mindeniknek megadván azt ami illette. Nos hát ha tetszik néked, Uram, úgy én is elvetem kockámat, és pedig a hellasbeli Hercules példája szerint.

— Óvakodj tőle, Olivér fiam, kiáltott fel a császár. Bűnös dolog volna ez. Már éppen arra gondoltam, hogy az a Hercules király egy szaracén lehetett.

— Felséges Uram, válaszolt Olivér, tudd meg, hogy én ugyanannyi idő alatt, csak egyetlen hajadonnal szándékozom ugyanazt megcselekedni, amit a hellasbeli Hercules ötvennel tett vala. S ez a hajadon Heléna hercegnő, Hugó király leánya légyen.

— Rajta hát, kiáltotta Nagy Károly, ez minden tiszteletre méltó és keresztényi cselekedet lesz. De minek volt, fiam, a Hercules király ötven szüzét belekeverni e dologba, ahol az ördögbe is, nem látok többet egyetlen egynél.

— Uram, felelte szeliden Olivér, a valóságban csak egy is lesz abban. De ez olyan elégtételt fog kapni tőlem, hogy ha mindannyiszor jegyet rovak, iránta való szerelmem megnyilatkozásainak feljegyzésére, másnap reggel ötven kereszt lesz látható a falon. Ime ez az én próbám.

Még be sem fejezte szavait Olivér, amidőn

az oszlopon, mely a boltozatot hordozta, megnyílt egy eddig láthatatlan titkos ajtó. Ez az oszlop belül üres volt s egy ember könnyen elrejtőzhetett benne és mindent hallhatott és láthatott is belőle. Erről azonban Nagy Károly és tizenkét lovagja mit sem tudtak. S így nagyon meg voltak lepődve, amidőn Konstantinápoly királyát az oszlopból kilépni látták. Sápadt volt a haragtól s szemei szikráztak.

És elremitő hangon így szólott:

— Így háláljátok hát meg a szives vendéglátást, amelyben benneteket részesítelek, ti érdemetlen vendégek. Egy óra óta kintok immár szemtelen kérkedéstelekkel. Nos hát, tudjátok meg, te császár és ti lovagok, ha holnap minden fogadkozásaitokat végre nem hajtjátok, fejeteket vétetem.

Miután így szólt, visszalépett az oszlopba, amelynek nyílása mögötte ismét, azonnal bezáródott. A tizenkét lovag egy ideig némán és meglepetten maradt helyén. Nagy Károly törte meg elsőnek a csendet.

— Bajtársaim — mondá — bár igaz hogy vakmerőn tréfálkoztunk és talán olyan dol-

gokat mondtunk, amiket jobb lett volna elhallgatnunk, de nagyon is sok bort ittunk s a bölcsességnek hijján valánk. Én magam vagyok a legnagyobb bűnös közöttetek, aki császárotok vagyok s a rossz példával előljártam. Holnap tanácskozni fogok veletek afelől, hogy miképen is szabadulhatnánk ki ebből a kelepceből. Addig pedig aludnunk illene, bizony. Jó éjt kívánok hát nektek. Az Isten őrködjön felettünk!

Egy pillanat mulva a császár és tizenkét paladinja békésen hortyogott az arannyal kihimzett selyempaplanok alatt.

Reggelre még mindig zavaros aggyal ébredtek és úgy tünt nekik, mintha az éjszaka történeteket csak álmodták volna. De nem-sokára lovas testőrök jöttek értük, hogy a palotába vezessék őket s hogy ott Konstantinápoly királya előtt, hetyke fogadkozásaiért helytálljanak.

— Hát rajta — szólt a császár — rajta! És imádkozzunk Istenhez és az ő Szentséges Anyjához. Ha Szűz Mária megsegít, fogadkozásainknak könnyen megfelelünk.

És emberfeletti méltósággal megindult a lovagjai élén. A királyi palota elé érkezve Nagy Károly, a Naisme herceg, Aimer, Huon Doolin, Orániai Vilmos, Oger, Bernard, Renaud, a két Gerard és Roland, letérdeltek és összetett kezekkel eképpen imádkoztak a Szent Szűzhöz:

„Mi Asszonyunk a Paradicsomban, tekints le ránk, a mi nagy szorongatásunkban. A Te nagy hajlandóságodban a Liliomok Birodalmához, amely egészen a Tiéd, oltalmazd meg a frankoknak császárát és tizenkét lovagját és adj nekik erőt, hogy minden fogadkozásait béválthassák.“

Ezután fölemelkedtek, megszilárdulva és duzzadva a bátorságtól és tetterőtől, mert tudták, hogy imádságukat a Szentséges Anya meghallgatta.

Hugó király trónján ülve így szólt hozzájuk:

— Az óra ütött, hogy fogadkozásaitokat be is váltsátok. S ha ezt nem teszitek, ugy fejeteket vétetem. Menjetek hát mindjárt testőreimtől kísérve, kiki arra a helyre, amely

szükséges ama szép dolgok véghezviteléhez, amelyekkel oly szemtelenül kérkedtetek tegnap.

Erre a felszólításra szétszóródtak, kiki a maga útjára, nyomukban a fegyveresek kis csapataival. Egyesek ama terembe mentek, amelyben az éjszakát töltötték volt. Mások a kertekbe és a gyümölcsösbe. Brabanti Bernard a folyóhoz indult, Roland a várost övező bástyákra hágott s mindnyáján bátran indultak dolgukra. Csak Olivér és Nagy Károly maradt a palotában, várakozva, emez a lovagra, akit kettészelni esküdözött, a másik a hajadonra, akit asszonnyá kellett tennie.

Rövid idő múltán, rémes dőrej rázta meg a levegőt, mintha a világ végét akarta volna jelenteni az embereknek s béhangzott egész a királyi palota nagytermébe, ahol is a rubintos madarak a smaragdágakon és Hugó király az aranytrónuson megremegtek. Leomló falak és bömbölő zuhatagok dőrejje volt ez, amelyet egy megfujt kürt hangja még tülharsogott. Eközben hirnökök szaladtak össze, a város minden sarkából s reszketve a király

lábai elé vetették magukat és furcsa híreket hoztak.

— Felséges Uram — szólt egyik közülök — a bástyafalból hatvan ölnyi, egyetlen csapásra leomlott.

— Felséges Uram — szólt egy másik — az oszlop, mely boltozatos termedet hordozta, ledőlt és látni, amint a kupola, akár egy tekenős béka, a tenger felé vonszolja magát.

— Felség, Uram, — szólt egy harmadik — a folyó minden halaival és hajóival, az utcákon ömlik és árad át és hullámai palotád falait nyaldossák immár.

A király, a rémülettől sápadtan mormolta:

— Hitemre, hogy varázslók ezek az emberek.

— De mi lesz Uram — szólt Nagy Károly mosolyogva — a lovaggal, akire én várok, bizony kissé késlekedik.

Hugó király elküldött érte s ő el is jött. Egy jól megtermett lovag volt és pompásan felfegyverezve. A jó császár két darabra szelte, amint meg is ígérte volt.

S míg ezek a dolgok történtek, Olivér ezt gondolta:

A Szentséges Szüz segítő keze látható ezekben a csodákban s én örülök szeretetének eme nyilvánvaló jelén, amelyet a frankok királysága iránt tanusít. A császár és bajtársai tehát, nem hiába könyörögtek a Szentséges Szüzhöz, Istennek Anyjához. Oh, én mindegyikért meg fogok bűnhődni s fejemmel lakolok, mert hiszen én nem kérhetem a Szüz Mária segítségét, hogy fogadkozásomat be is válthassam. Ez a tréfa olyan természetű, hogy nem volna illő Őt belevonni, aki a Szeplőtlenység Lilioma, az Elefántcsont Torony, a Bezárt Kapu s a Bekerített Kert. És félek, hogy égi segedelem nélkül, nem tudok majd annyit cselekedni, amint azt mondám.

Ekként töprengett Olivér, amidőn Hugó király nyersen rákiáltott:

— Rajtad a sor Olivér gróf, hogy beváltsd igéretedet.

— Felséges Uram, — felelé Olivér — nagy türelmetlenséggel várok a hercegnőre, leányod-

ra, mert akarva nem akarva ama kegyben kell engem részesítened, hogy őt nekem asszonyul add.

— Valóban — szólt Hugó király. Elküldöm hozzád tehát egy káplán kíséretében, aki a házassági szertartást lesz elvégzendő.

A templomban, a szertartás alatt, Olivér ezt gondolta magában.

— Ez a leányzó bájos és oly szép, aminőt csak kívánni lehet és nagyon is vágyakozom őt megölelni, semhogy megbánhatnám elbizakodott szavaimat.

Este a lakoma után tizenkét hölgy és tizenkét lovag, Olivér grófot és Heléna hercegnőt, egy ágyasházba vezették, ahol is magukra hagyták őket.

Itt töltötték az éjszakát s a rákövetkező reggelen, az örök mindkettejüket Hugó király elé vezették. Ő trónján ült, lovagjai körében. Mellette Nagy Károly és a paladinok állottak.

— Nos, Olivér gróf — kérdezte a király — megtartottad-e szavadat?

— Olivér hallgatott s Hugó király már örült, hogy vejének fejét veheti. Mert min-

den hencegések között Olivéré bősitette volt fel, a legjobban.

— Válaszolj! — kiáltotta — mered mondani, hogy beváltottad ígéretedet?

S ekkor megszólalt a hercegnő, pirulva és mosolyogva, szemeit lesütve s gyenge, de határozott hangon, mondá:

— Igen.

Nagy Károly és a lovagok, nagyon elégedetten bólongattak, tetszett nekik, ahogy a hercegnő, ezt a szót kimondta.

— Nagyon jó — szólt Hugó király. — Az Isten, de meg az ördög is cimborája, ezeknek a frankoknak. És meg volt írva, hogy ezen lovagok egyikének sem vétethetem a fejét. Lépjél közelebb hát, vőm uram.

És kezét nyujtotta Olivérnek, aki azt megcsókolta.

A császár, Nagy Károly, pedig megölelte a hercegnőt s így szólt hozzá:

— Heléna, leányomul és menyemül fogadlak. Velünk jössz Frankhonba és udvarunkban fogsz élni.

És miközben ajkaival a hercegnő orcáját érinté, ezt sugta fülébe:

— Ugy szóltál, ahogy egy asszonynak szívéből beszélnie kell. Mégis áruld el nekem, egész titokban: Igazat mondtál-é?

Heléna így válaszolt:

— Uram, Olivér bátor és lovagias férfiú. S annyi kedvességgel és gyöngédséggel halmozott el, hogy éppen nem gondoltam rá, hogy meg is számláljam azokat. Ő sem. Így hát szavát beváltottnak kell tartanom.

Hugó király nagy dáridót rendelt el, leánya esküvőjére. Aztán Nagy Károly és tizenkét paladinja visszatértek Frankhonba és magukkal vitték Heléna hercegnőt is.

A SZARKA CSODÁJA

I.

Az 1429-ik esztendő böjttideje a kalendárium csodája volt, egy bámulatos összetalálkozás s nemcsak a jámborok tömegének bámulatos, hanem a klérus tagjainak is, akik pedig az arithmetikában jártasak voltak. Mert a kalendárium anyja, az astronomia, akkoriban még keresztényi volt. Az 1429-ik esztendőben ugyanis Nagypéntek a Kinyilatkoztatás ünnepének napjára esett s ilyenképpen egy és ugyanazon napon, ama két mysteriumra való emlékezés kapcsolódott össze, amelyekkel az emberiség megváltása kezdődött és bevégeztetett és Jézus fogantatása a Szűz méhében különösképen egybeesett az Ő halálával

a kereszten. Eme péntek, melyen az örvendetes mysterium a fájdalmas mysteriummal találkozott, a nagy Nagypénteknek nevezetett és fényes ünnepségek közepette, megületett a Kinyilatkoztatás Templomában, az Anis hegyén. A pápák régtől fogva megajándékozták ezen templomot, mint régi föl-szenteltet, a nagy évfordulók bucsuival és Puy elhalt érseke, De Lestrangle Éliás nyerte el legutóbb Márton pápától, eme kegynek újbóli adományozását. Ezen kegyet a pápák mindig megadták, ha azt a megfelelő módon kérelmezték volt tőlük.

A nagy Nagypéntek bocsánata, nagyon sok zarándokot és árust esőditett Puy-en-Velay-be. Már február közepe táján fölkerekedtek az emberek messze tájakról, a fagy, az esők és a szél dacára. A legtöbben gyalogosan jöttek, zarándokbottal a kezükben. Amennyire lehetséges volt, a zarándokok csoportokban vonultak, hogy az utonállóktól kevésbé raboltassanak és fosztassanak ki, azon utonállóktól, kik a lapályos vidéket uralták, de meg a hűbéres uraktól is, kik a földjeiken való át-

vonulásért vámokat szedtek. S minthogy a hegyvidék különösen bizonytalan volt, a környékbeli városokban várakoztak, Clermontban, Issoireban, Brioudeban, Lyonban, Issingeauxban és Alaisben, míg nagyobb számban gyültek össze; aztán folytatták utjukat, csapatokban, a havas tájakon keresztül. A Szentthét ideje alatt csodálatos tömeg szorongott Puy hegyrekapaszzkodó utcáin: idegen árusok Languedocból, a Provenceból, Cataloniából, kiknek öszvérei bőrökkel, olajjal, gyapjuval, vásznakkal és spanyol borokkal teli kecsketömlőkkel voltak megterhelve, lovagok méneiken és nemes hölgyek szekereiken, kézmivesek és polgárok öszvéreiken, hátuk megett asszonyaikkal és gyermekeikkel rajta, azután a zarándokok szegény népe, sántitva lassu csoszogásban és némelyek bicegve, bénán, botra támaszkodva és zsákokkal a hátukon, szuszogva igyekeztek a meredek uton s utánuk ama ürü- és marhanyájakat terelték, amelyeket aztán szükségletükre levágtak a mézárások.

Guillaume Florián s aki hosszú, szikár és

fekete volt, mint valami venyige télidőn, a püspöki palota falának támaszkodva meg, a zarándokokat és marhákat szinte elnyelte szemének sóvár tekintetével.

— Nézd, nézd, mily szép hizómarhák! — mondá Margaréthának, a csipkeverő leánynak.

S Margaréthá orsói előtt gugolva felelte néki:

— Valóban! szépek és jól meghizottak.

Mindketten szegények voltak és mentesek e világ javaitól és időnkint jócskán éheztek is. És úgy beszéltek szerte, hogy tulajdonképpen nem is érdemelnek egyebet. Ezt ismételte épen Grandmange Péter a pacalárus, bódéjában s ujjával rájuk is mutatott e percben. „Vétek volna“ fakadt ki, „ily komisz naplopókkal szemben könyörületességet tanúsítani!“ Ez árus ugyan szívesen segített volna rájuk, de félt, hogy elveszti lelke üdvösségét, ha a bűnösöknek alamizsnát ad és Puy valamennyi polgára hasonló kétségekben leledzett. Hogy az igazságot mondjuk, meg kell vallani, hogy Margaréthá a csipkeverőleány, fiatalsága virágjában, mely fiatalság

immár letünőben vala, sem oly szügies nem volt, mint Szent Lucia, sem oly állhatatos, mint Szent Agatha, sem pedig olyan erényes és minden tiszteletre érdemes, mint Szent Catharina. Ámde Guillaume Flórián régebben a város legjobb irnoka volt. S hosszú ideig nem akadt hozzá fogható, aki is helyette a Puy-beli Mi Asszonyunk imádságos könyveit megírhatná. De ő nagyon is szerette a lakomázást s a multságokat. És immár kezei reszketősek lettek és szemei homályosakká s a betüket már nem festhette biztos kézzel a pergamenre. Mégis még mindig szépen megkereshette volna kenyerét, kis bódéjában, amely a Mi Asszonyunk-hoz volt címezve és a Kinyilatkoztatás Templomának sarkában huzódott meg, a tanoncokat oktatta, mert ő egy jó tanácsadó és tapasztalatokban gazdag férfi volt. De szerencsétlenségére Coquedouille Jakab mestertől, egy izben kiköleszött hat livret és tiz soust, amit is több részletben fizetett vissza, összesen pedig huszonnégy livret és két soust, tehát ő még hat livre-el és tiz sous-val volt tartozásban s

amely elszámolás a bírák előtt is rendben lévőnek találtatott, mert Coquedouille Jakab ur jó számoló volt. Mely okból is Guillaume Flórián irnok bódéja a Kinyilatkoztatás Templomának előtte, szombaton, március hó 5-én, szent Theofil napján, Coquedouille Jakab mester számlájára eladatott és ettől fogva a szegény irnoknak nem volt hajléka többé. Mégis Magne Jánosnak, a harangozónak segítségével és a Szentséges Szüz védnöksége alatt, kinek Ájttatosságait másolgatta volt, ezentul Guillaume Flórián a kathedrális harangtornyában huzta meg magát éjszakára.

Az irnok és a csipkeverőleány nehezen tengették életüket. Margaréthának már csak elvétve volt szerencséje, mert nem volt szép már és nem is nagyon szívesen vert csipkét. Egymást segítették hát. Így beszéltek legalább, evvel is gáncsolva őket, bár szebb lett volna, ha ezt dicséretükre mondták volna. Guillaume Flórián tanult ember volt, ismerte a puybeli szépséges Setét Hölgy történetét és a nagy bünbocsánat ceremoniáinak rendjét, tökéletesen és ezért arra áhitozott,

hogy magát a zarándokok által vezetöül alkalmazzassa, annak reményében, hogy valamelyikük lesz oly könyörületes s hálából a szép történetekért, melyeket neki elmesélend, estebédjét kifizeti. De az elsők, kiknek följánlotta szolgálatait, elutasították, mert szakadt ujjassa sem különösebb értelmet, sem pedig szellemet nem mutatott és ő mint egy elkergetett, bánatosan a püspöki palota falai alá tért vissza, ahol némi kevés napsugár és Margarétha barátnője várt rá.

— Azt hiszik — mondá keserűn, hogy nem tudok eleget, hogy a reliquiákat ismeressem vagy hogy a Mi Asszonyunk csodatételeit elmeséljem. Csak nem hiszik el talán mégsem, hogy eszem ujjasom számos lyukain át elilliant?

— Nem az eszed — felelte Margarétha — illan el ruhád hasadékain, de a jó természetes melegség. Én nagyon fázom. És sajnos nagyon is igaz, hogy bennünket, férfit és asszonyt, csakis öltözetünk után ítélnék meg az emberek. S az udvarlók engem nyilván még mindig elég szépnek találnának, ha olyan

pompás ruhákat hordanék mint Clermont grófnéja.

Eközben a zarándokok az egész utcán végig türelmetlenül szorongtak a templom felé, ahonnan büneik bocsánata szinte inteni látszott feléjük.

— Bizonyos, hogy még ez órában mindnyájan megfulladnak — mondá Margarétha. — Huszonkét évvel ezelőtt a nagy Nagypénteken, kétszáz személy az előcsarnokban, a tolongásban, agyonnyomatott. Isten legyen irgalmas nekik! Hajh! Azok voltak a szép idők, fiatal voltam még akkor!

— Bizony abban az évben, amelyről beszélsz, kétszáz zarándok addig szorongatta egymást, amíg sikerült ebből a világból egy másikba térniök meg. És a következő napon már nem lehetett semmit is látni.

Ilyképen beszélgetve Guillaume Flórián megpillantott egy igen elhizott zarándokot, aki nem tolakodott a szorongásban oly mőhősággal, mint a többiek és duzzadt párnás szemeinek, zavart és megriadt tekintetével,

jobbra és balra pislogott. Guillaume Flórián eléje lépett és mély meghajlással üdvözölte őt.

— Uraságán — mondá neki — rögtön látni, hogy okos és világlátott férfiú, hogy nem úgy vonul az abszolutió felé, olyan vakon törtetve, mint egy bárányka a vágóhidra. Mert a bárányok vonulnak úgy, ahogy ők, az egyiknek a szája a másiknak a farát éri már szinte. Bár kegyeskedne megengedni, hogy vezethetném Önt s ezt nem is bánná meg, mondhatom.

A zarándok, aki egy limogesi nemesember volt, tájszólásos nyelvén válaszolta, hogy egy ilyen kopott koldushoz, amilyen ő, semmi köze sincsen és különben is egyedül is sikerülni fog neki eljutni a templomba, hogy ott bűneitől megszabaduljon aztán. És eltökélten tovább ment. De Guillaume Flórián a lábaihoz roskadt és haját tépdesve így kiáltozott:

— Álljon meg, álljon meg, Uram! Az Istenre kérem Uram, az Istenre és minden szentjeire, ne menjen tovább! Ez az Ön halálát jelentené s egy oly férfiut, mint amilyen Ön,

nem minden fájdalom és részvét nélkül látnék kimulni. Még néhány lépés ezen meredek uton és Ön a halál fia, Uram. Mert ők bizonyosan összenyomják egymást odafönn. Már hatszáznál több zarándok lehelte ki lelkét. S nem tudja Uram, hogy mi volt fönn huszonkét évvel ezelőtt, az Ur Jézus egyezer-negyszázhetedik évében, ezen a napon és ugyanezen órában, kilencezerhatszázharmincyolc személy, nem számítva bele az asszonyokat és kisgyermekeket, agyonnyomta egymást és valamennyien elpusztultak. Ha Önt is hasonló sors érné, vigasztalhatatlan volnék, Uram. Mert az ember megszereti Önt, mihelyt meglátja és hirtelenül, szinte möhón kívánja meg, Uram, hogy Önnek szolgálatokat tehessen.

A limogesi nemesember megdöbbenve, a földbe gyökerező lábakkal meredt maga elé és egészen elsápadt e beszéd hallatára s ez ember láttára, aki haját csomószámra tépdeste ki. Ijedtségében visszafordult, de Flórián eléje térdelve kabátjának csücskénél ragadta meg, hogy visszatartsa.

— Ne menjen oda Urasága, ne menjen! — kiáltá. — Találkozhatna Coquedouille Jakabbal és abban a pillanatban kővé változhatna. Mert még jobb a Basiliskkal találkozni, mint Coquedouille Jakabbal. Tudja, mit kellene Önnek tennie, ha okosan és értelmesen — mert egyébként okos és értelmes embernek látszik Ön — még sokáig élni és lelki üdvösségét is elérni akarná? Hallgasson meg engem. Én baccalaureus vagyok. Ma hordozzák körül a szent reliquiákat az utcákon és a keresztutakon s megkönnyebülne a szíve, ha a szent ereklyés szekrényt megérintené, amelyben tudvalevőleg bennefoglaltatik, a carneol-kehely, amelyből a gyermek Jézus ivott, egyike ama meritőkancsónak, amit a Kaneai Mennyegzőn használtak volt, az Urvaesora abrosza és a szent Börke. Ha megbizik bennem, akkor megvárhatjuk egy jó meleg sütőházban, amely előtt okvetlenül elhaladnak.

És barátságos rábeszéléssel s anélkül, hogy a nemes ember kabátja csücskét el is engedte volna, folytatta, a csipkeverőleányra mutatva:

— Urasága, adjon ezen derék nőszemélynek hat soust, hogy bort hozzon rajta, higyje meg, tudja ő, hogy hol kapni jót.

A jámbor kedélyü limogesi nemesember engedett a rábeszélésnek és Guillaume Flórián megehetett egy negyed libát s magával vitte a megmaradt csontokat, hogy följánlja Izabella kisasszonynak, aki vele a haranglábban, a torony eressze alatt lakott. S aki nem volt más, mint Magne Jánosnak, a hangozónak szarkája.

Éjnek idején az egyik gerendán találta, hova is szokása szerint aludni tért ama falmélyedés közelében, mely raktárul szolgált neki s ahol dió, mogyoró és mandulaszemeket és bükkfamakkot tartogatott. Minthogy az irnok lépteinek zajára fölébredt és szárnyaival csapkodni kezdett, Guillaume Flórián igen barátságosan üdvözölte őt s ezen épületes megszólítással illette:

— Kis jámbor szarka, remetenő, fecsegő apácácska, klastromi szajkó, Margitrendi nővérke, fejedelemasszony, templom madara, clarissának ruhájában. Légy üdvözölve. Ave.

S mialatt neki a csontocskákat följánlotta, melyeket tisztán és gondosan egy káposztalevélbe csomagolt be volt, így folytatta:

— Kisasszonykám, itt hozom Önnek egy jó ebéd maradványait, mely ebédet nekem egy limogesi nemesember fizette volt, imént. A limogesiak répaevők bár, de én kioktattam ez embert, hogy a régen és jól bevált libát, a répának is elébe helyezze.

A következő napon és a hét végéig azonban Guillaume Flórián böjtölni volt kénytelen, minthogy a limogesi nemesembert többé nem látta viszont, sem pedig más derék utazót s aki elemózsiáját is magával cipelte, nem tudott felhajtani többé. Böjtölt tehát *a solis ortu usque ad occasum* és napkeltétől napnyugtáig. És Margarétha, a csipkeverőleány ugyanezt tette. S így is illik ez egyébként a Nagyhéten.

II.

Történt pedig husvét szent napján, hogy Coquedouille Jakab mester, a város tekintélyes polgára, betett ablaktábláinak egy hasa-

dékán át, kilesett a házából s a lejtős uton meglátta, a zarándokok tolongó sokaságát, már hazafelé vonulóban s megbékélten az elért bünbocsánat elégedettségében. Hogy meglátta őket, a Setét Szüz iránti tisztelete tetemesen megnövekedett benne. Mert azon a nézeten volt, hogy egy ilyen igen keresett Hölgynek, nagyon befolyásosnak kell lennie. Ő öreg volt és reményét immár csak Istenbe helyezte. Mégis kételkedett lelkének örök üdvösségében, különösen mikor emlékezetébe rémlett, hogy özvegyeket és árvákat könyörtelenül megrabolt. Hasonlókép cselekedett nemrég Guillaume Flóriánnal, kinek is a Mi Asszonyunk-hoz címzett bódéját eladatta. Rendszerint pénzt kölcsönzött magos kamatok mellett, biztos zálogokra. Amiből ugyan nem szabad arra következtetni, hogy uzsorás volt, mert keresztény volt viszont és uzsorát csupán csak a zsidók folytathatnak és ha épp úgy tetszik, még a lombardiaiak és cahorsiaiak. Coquedouille Jakab másképpen cselekedett mint a zsidók s nem azt mondta amit Jakab, Ephraïm és Manasse mondott

vala: „Ime én pénzt kölcsönzök tenéked.“
 Hanem: „Én pénzt fektetek bele üzletedbe“
 s ami lényegesen más dolog ugy-e. Mert az
 uzsorát és pénzt kölcsönözni kamatokra, tiltja
 az Egyház; de a kereskedés engedélyeztetett
 és jóváhagyatott. És mégis lelkifurdalást ér-
 zett Coquedouille Jakab azon gondolatra,
 hogy nagyszámu keresztényt a nyomorba és
 kétségbeesésbe döntött. S az isteni igazság-
 tételen elmélkedett, mely feje felett lebegett
 még és arra a gondolatra jutott a szent hus-
 véti napokon, hogy az utolsó ítélkezés nap-
 jára, a Szentséges Szüz pártfogását magá-
 nak okvetlen biztosítania kell. Ugy gondolta
 ugyanis, hogy a Szentanya, az ő isteni Fiá-
 nak birói széke előtt, ügyének közbenjárója
 leend, ha neki az ügyvédi költségeket meg-
 fizette. Ezért hát nagy ládájához lépett, mely-
 ben pénzt őrizte sulyos lakatok alatt és fel-
 nyitotta azt. Szinültig volt e láda angyal-
 tallérokkal, florinnal, sterlinggel, nobelekkal,
 aranykoronákkal, üdv- és naptallérokkal, va-
 lamint minden keresztény és szaracén érmék-
 kel. Sóhajtozva emelt ki belőle vagy tizen-

két arany dénárt és asztalára tette, amelyen mérlegek állongtak és ráspolyok, ollók, aranymérlegek és contokönyvek heverték szanaszét s aztán háromszor jól bezárta a ládát. S meg is olvasta az arany dénárokat kétszer s sokáig szeretettel nézegette őket és olyan nyájas, gyengéd, szives, udvarias, alázatos, meghatott és hódolatteljes szavakat intézett hozzájuk, hogy azok inkább valami mennyei muzsikához voltak hasonlatosak, semmint emberi beszédhez.

— Oh! ti kis báránycák, — sóhajtozta a jó öreg — oh! én kedves báránycáim, oh! én szép és becses, aranyos, tömzsi kis juhaim!

S az érméket kezeibe vette, olyan tisztelettel, mintha a Mi Urunk teste volna s szépen a mérlegre helyezve őket, meggyőződött róla, hogy teljes súlyuk voltak-é, vagy legalább is megközelítették-e a szokásos súlyt, bár már a zsidók és lombardiaiak, akiknek kezén eddig keresztülmentek, egy kicsit megmetélték azokat.

S aztán még szelidebben beszélt hozzájuk, mint az elébb.

— Oh, én kedves juhaim, csinos báránycáim, ime! meg akarlak nyirni benneteket! ne féljeteK, nem fog nektek fájni.

És felragadván nagy ollóját, megmetélte az aranypénzeket helyenként, széleiken, mert hozzá volt szokva, hogy minden érmét, amit ki kellett adnia kezéből, megmetéljen. Aztán az aláhulló törmeléket gondosan egy kis fecsészébe seperte, mely már félig megtelt volt, kis aranyforgácsokkal. Az volt a terve, hogy a Szent Szűznek ezuttal, teljes tizenkét aranybáránycát ajándékoz. De nem tartotta magát feljogosítottnak, hogy ez esetben is, ne a rendes szokás szerint járjon el. Ezután a zálogos szekrényéből egy kis kék ezüsttel kihimzett erszényt keresett elő, melyet nyomoruságában egy szegény asszony hagyott nála. Tudta, hogy kék és fehér a Szűznek szinei.

E napon és a következő napon egyelőre nem tett egyebet, de a hétfőről keddre virradó éjszakán görcsöket kapott és azt álmolta, hogy az ördögök lábainál fogva huzgálják. Ezt az álmodat ő az Ur és a Szent Szűz in-

tésének tartotta s egész napon át gondolkodott jelentésén, lakásában és este elindult, hogy a szépséges Setét Hölgynek áldozatát bemutassa.

III.

Ugyanezen napon, amint leszállott az éj, Guillaume Flórián álmosan és szomorun indult el, tulságosan is szellős szállása felé. Reggeltől estélig, akarata és kedve ellenére böjtölt, úgy vélvén, hogy egy jó kereszténynek, a malasztal teljes Szenthéten, nem kellene okvetlen böjtölnie. Mielőtt pihenésre tért volna a haranglábban, elébb ájtatosan imádkozott a puyi szépséges Hölgyhöz akinek a képe a templom közepén állott, ugyanazon a helyen, ahol is még a nagy Nagypénteken, a jámborok megimádták. Kicsi volt Ő e képen és az arca elborult, setét volt és a válláról egy arannyal kihimzett és drágakövekkel és gyöngyökkel kirakott köpeny redőzött alá. Őlében rejtegette a gyermek Jézust s akinek arca (setét volt mint az Ő arca is) diszes köpenyének egyik hasadékan bá-

mészzkodott ki. Ez volt ama csodálatos segítő Mária kép, melyet még Szent Lajos az egyiptombéli Szudánból ajándékképen kapott és sajátkezüleg hozott s helyezett volt el, Anis templomában.

A zarándokok messze voltak már innen s a templom sötét és üres volt. Az utolsó ajándékok a szépséges Setét Hölgy lábainál heverték, egy gyertyák megvilágította asztalon. Volt itt az asztalon egy fej, kis szivek, lábak, kezek és keblek ezüstből, egy arany hajócska, tojások, kis cipó, Aurillac-ból való sajt és egy kis facsésze tele dénárokkal, souskkal és más kisebb ezüst pénzekkel és volt még egy kis kék, ezüsttel kihimzett erszény is. Az asztal előtt egy igen nagy székből ült a pap, aki az ajándékokat őrizte és esenesen szunnyadozott.

Guillaume Flórián letérdelt a szent képmás előtt és ájtatosan és magában, némán így imádkozott:

— Asszonyom, amilyen igaz, hogy a szent Éliás próféta Önt, fogantatása előtt, lelki szemével megpillantá volt és az Ön szentséges

képmását s amely előtt én most térdelek cédrusfából megmintázá és amilyen igaz, hogy később Ptolomeus király, aki értesült a csodáról, miket ezen szent képmás mivelt, ezt a zsidó papoktól elvette és ékkövek alá rejtve Egyiptomba szöktette s a bálványok templomában helyezte el, s amily igaz, hogy Nabukadnozor, Egyiptom legyőzője, ezt ugyan-ezen mód elragadta és kincstárába vitette, ahol is a szaracénok találták meg ismét, Babylon elfoglalásakor, amilyen igaz, hogy a Szudán ezt az Ön képmását szívében minde- nekfölött szerette és naponta legalább egyszer megimádta volt s amilyen igaz, hogy nevezett Szudán, a mi Szent Lajos királyunknak, so- hasem is adta volna oda, ha az ő felesége, egy szaracén nő, aki is bámulattal volt a lova- giasság és hősiesség iránt, nem birja vala rá e népet, hogy a minden keresztény lovagok eme legjobbjának és legerényesebbjének aján- dékozza s végül amilyen igaz, hogy rendit- hetetlen szilárdan hiszem, hogy ez az Ön képmása csodatevő, azonképen hagyja meg- esni a csodát, oh Asszonyom, egy szegény

irnokkal, aki oly sokszor írta a misekönyvek pergamenjére az Ön dicsőségét és dicséretét. S aki megszentelte az ő bűnös kezeit, amennyiben szép irással s vörös kezdőbetűkkel írta le volt, a *Mi Asszonyunknak tizenöt örömei-t*, a népnek nyelvén s jó rimekbe szedve, vigaszául a megszorodottaknak. Ez egy jó cselekedet volt. Nézzen le rája hát, oh Asszonyom és tekintsen el az ő bűneitől. És adjon neki enni, mert nagyon is éhes. Ez rám nézve, higye meg nagyon üdvös és Öntől pedig egy igen tiszteletreméltó cselekedet leend, mert ezen csoda azoknak szemében, akik ismerik a világ dolgait, nem fog csekélynek tűnni. Ön kapott ma ajándéku aranyakat, tojáást, sajtokat és egy kis kék, ezüsttel kihimzett erszényt. Nem irigylem Öntől, ne higye Asszonyom, egyikét sem ez adományoknak, mert megérdemelte őket és még többet is, mint amennyit kapott. Nem kérem Önt, hogy visszaadja nékem, amit egy Coqueduille Jakab nevű tolvaj s aki az Ön Puy városának egyik legtekintélyesebb polgára, elrabolt tőlem. Nem. Minden amit Öntől kérek, csak annyi, hogy

ne hagyjon éhen meghalni. És ha engem e kegyben részesítene, hálából én az Ön szenteséges képmásának s amely előtt most itt térdlek, kimerítő szép történetét fogom megszerkeszteni és kiadni.

Imigyen imádkozott Guillaume Flórián és imádsága halk susogására, csupán az alvó űr mély, békés lélegzetvétele felelgetett. Ezután feltápászkodott a szegény irnok s átmenve az elborult, homályos templomhajón, nesztelen, mert olyan könnyü lett immár, hogy szinte nem is lehetett hallani a lépéseit, üres gyomorral vánszorogva, mászta meg a lépcsőt, amelynek annyi foka volt, mint ahány nap van egy esztendőben.

Ezalatt Izabella kisasszony egyik oldalsó folyosó rácsozatán át belopózott a templomba. A zarándokok tömege elriasztotta innen, mert ő a békét és magányosságot szerette. Óvatosan jött közelebb, lassan, egyik lábát a másik elé téve, zajtalan, majd megállott s előre nyújtotta nyakát, gyanakodó pillantásokat vetve, jobbra és balra, aztán hirtelen elhatározással, farkát billegetve, bátran a Setét Hölgy

felé szökkent, s egy ideig mozdulatlan megült a földön, erősen figyelve az alvó őrt éles szemeivel és fülelve a csöndes setétségbe, aztán gyors szárnycsapkodással az áldozati asztalra rebbent.

IV.

Guillaume Flórián, a harangtorony eressze alatt, nyugovóra tért immár. Hideg volt odafenn. S a szél dühösen beléfujt a sorakozó orgonasipokba és felrántva billentyűiket, keresztül zugott rajtuk, a fuvola és orgonahangokon, ami igen megörvendeztette a baglyokat és macskákat. De nem csak ez volt minden baja e hajléknak. Az 1427-ik esztendei földrengés óta, ugyanis, mely az egész templomot megingatta, a harangtorony teteje kövenkint leomlóban volt és egy közelebbi vihar esetére, teljes bedőléssel fenyegetett. A Szent-séges Anya, nem háritotta el ezt a csapást, a nép bűneinek megbüntetése okából. Dacára mindezeknek Guillaume Flórián nyugodtan elaludt és ez szive tisztaságának jele volt. Hogy mit álmodott már nem tudni, mindössze

annyi ismeretes, hogy úgy tünt neki álmában hogy egy, természetesen gyönyörű hölgy csókolt a szájon. De midőn ajkai ezen csókot viszonzni igyekeztek volna, két három pincebogarat kapott be, melyek addig ábrázatán mászkáltak és alvó lelkének ezen fájó csalódást okozták. Erre fölébredt és szárnyesapokodást hallott a feje fölött. Azt hitte, hogy ez az ördög lehet csak s amit nem oly nehéz elhinni, minthogy tudjuk, hogy az ördögök az embereket, nagyobb csoportokban szokták felkeresni és gyötörni, különösképen éjjel. De ebben a pillanatban a hold kibujt a felhők megül s ő felismerte Izabella kisasszonyt és látta, hogy a falmélyedésbe, amely neki egyben raktárul is szolgált, a csőrével, egy kék ezüsttel kihimzett erszényt dugdos. Guillaume Flórián nem zavarta meg Izabella kisasszonyt, mégis midőn a madár buvóhelyét elhagyta, felmászott egy gerendára és alányult az erszényért. Kinyitván azt, megállapította, hogy benne tizenkét aranybáránka szorongott. Aztán övébe dugta az erszényt és köszönetet rebegett a Puy-i szépséges Setét

Hölgynek, mert pap létére jártas volt a Szent-irásban és tudomása volt arról, hogy az Ur, Éliás nevezetű prófétáját egy hollóval táplálta volt s amiből arra következtetett, hogy a Szentséges Anya jámbor irnokának Guillaume Flóriánnak, egy szarka által küldte im a tizenkét dénárt.

Másnap Florián és Margarétha, a csipkeverőleány, nagy tálból pacalt ebédeltek s ami után ők már évek óta igen áhitoztak.

És itten végződik a Szarka csodája. Annak aki elmesélte adassék meg egy enyhe és békeséges élet, ahogy általa kívántatott s minden jó azoknak, akik olvasandják.

JUCUNDUS TESTVÉR

A párisiak nem szerették az angolokat és csupán csak kényszerüsből türték el őket. Amint Bedford hercege, a megboldogult VI. Károly király temetése után, Franciaország királyának kardját maga elé hozatta, zugott a nép. De hát el kell viselni azt, amit az ember nem tud megakadályozni. S azután meg ha a nagy városban az emberek nem is voltak éppen angolrajongók, de viszont burgundbarátok voltak. Mi volt természetesebb polgárok s különösképen pénzváltók és kereskedők előtt, mint Fülöp herceget csodálni, aki nagyszerü fejedelem s egyben a leggazdagabb keresztény ur volt. Ami Bourges kiskirályát illeti, hát bizony ennek szá-

nalmas alakja volt és szegény is vala. És ezenfelül még a monterai összeesküvésben való részességgel is gyanusították, úgy hogy személye senkinek sem volt kedvére. Lenézték őt és azok is, akik csupán ragaszkodtak hozzá, rémületet keltettek maguk iránt és iszonyodtak tőlük. Tíz év óta gyujtogattak és fosztogatták a város körüli vidéket. Persze az angolok és a burgundiak sem cselekedtek másképen s amint Fülöp herceg az 1423-ik esztendő augusztus havában Párisba jött, csapatai az egész környéket elpusztították. De ezek barátok és szövetségesek voltak és csupán csak átvonultak. Az armagnaciak azonban folyton kószáltak szerte a vidéken. Mindenütt raboltak és mindent elcipeltek, amit csak találtak. A csüröket és templomokat felgyujtották, asszonyokat és gyermekeket leöldöstek és szüzeket és apácákat becstelenítettek meg s a férfiakat pedig hüvelykujjuknál fogva kötözték fel. A Megváltó születésétől számított 1420-ik esztendőben, mint bilincseiktől szabadult ördögök vetették magukat, Champigny falura és egyszerre éget-

ték fel a zabot, rozst, a juhokat, teheneket, ökröket, a gyerekeket és asszonyokat. Ugyan-
igy és még rosszabbul bántak el Croissy-val.
A párisi egyetem egy nagyon kiváló tudósa
azt mondta róluk, hogy minden rosszat el-
követnek, amit csak el lehet követni és ki
lehet gondolni és hogy általuk több keresz-
tény szenvedett mártiromságot, mint Maxi-
milian vagy Diocletianus által.

Ama hirre, hogy az átkozott armagnaciak
Champignybe törtek és a környék várkasté-
lyait birtokba vették, Páris lakóseit nagy fé-
lelem fogta el. Ugy tudták, hogy a dauphin
emberei, égre földre fogadkoztak, hogy ha a
várost elfoglalják, mindenkit leölnék, aki csak
kezükbe kerül. Nyiltan beszélték, hogy Va-
loisi Károly Ur, a várost lakóival együtt, em-
bereinek kiszolgáltatta s a nagyokat épp ugy
mint a kicsinyeket s kivétel nélkül, minden
osztályból, ugy a férfiakat mint a nőket és
azt is beszélték, hogy feltette magában, hogy
Páris földjét ekékkel felszántatja. A lakosok
többsége el is hitte ezt. Miért is szent An-
drás keresztjét tüzték ruhájukra, annak je-

léül, hogy a burgundiak pártjához tartoznak. Gyűlöletük és félelmük pedig megkétszereződött, amint megneszelték, hogy Richard testvér és (Johanna a Szüz) vezetik a Valoisi Károly seregét. Johannát csak ama győzelmek híréből ismerték, amelyeket Orleansnál kivivott. De úgy hitték, hogy ő az angolokat csak az ördög segítségével, varázslattal és boszorkányság erejével verte meg. Az egyetem tudós tanárai azt mondták: „Egy női alakba költözött lény van az armagnaciakkal. Az Isten tudja mi legyen ez!” Richard testvért azonban jól ismerték, mert járt Párisban s csak nemrég is áhítatosan hallgatták predikációit. Richard testvér rábeszélte volt őket, hogy tegyenek le a szerencsejátékról, amelynek kedvéért evésről, ivásról és istentiszteletről megfeledkeztek. Nos amint meghallották, hogy Richard testvér az armagnaciakkal együtt küzdött és ügyes szavakkal segített is nekik, olyan jóhirü városokat megnyerni, mint Troyes a Champagneban, Isten és minden őszentjeinek átkát kérték le rá. És Jézus ne-

vében leszaggatták kalapjaikról, azokat az ólommedaillonokat, amelyeket a jó testvér adott nekik és az iránta való gyűlöletből a kockázásra, kuglizásra, dámázásra és egyéb játékokra tértek vissza, amelyektől az ő tanácsára eddig megtartóztatták magukat.

A város meg volt erősítve, mert azon időben, amidőn János király angol fogságban volt, Páris lakosai, mivel az ellenséget a királyság szívében vélték látni immár, attól való félelmükben, hogy a várost körülzárhatják, a leggyorsabban a védekezésre rendezkedtek be és árkokat és ellenárkokat vontak körülötte. A baloldali parton, a régi bástya-őv lábánál árkokat ástak. A jobboldali parton, ahol a nagy és jól megépített külvárosok ugyszólván egészen a városig huzódtak, a megásott árkok a külvárosok egy részét magukba zárták és Károly dauphin, János király fia, emez árkok mentén még egy falat is emeltetett. Mégis aggódtak és nyugtalanságukban a káptalani vagyont, a relikviákat és a Dóm kincseit, az ellenség elől biztonságba helyezték.

Történt azonban augusztus hó 21-ik napján, hogy egy franciskánus, Jucundus testvér nevezetű, érkezett a városba. Ő már megtette volt a zarándokutat Jeruzsalembe s úgy hirlett, hogy hasonlóképpen mint Ferrier Vince és Sienai Bernát testvérek, neki is bőséges látomásai voltak, a világ közeli végének bekövetkezéséről. Kihirdette a párisiaknak, hogy a következő kedden, szent Bartholomeus-nak napján, az Ártatlanok Monostorában fogja megtartani első predikációját. Az e napot megelőző estén több mint hat-ezer ember sereglett a monostorba, hogy az éjjel ott átvirrassza. S az emelvény lábánál, melyen majd beszélnie kellett, asszonyok ültek, alacsony zsámolyaikon, köztük Dyonisi Wilhelmina, aki vakon született.

Dyonisi Wilhelmina egy mesterember leánya volt, akit az armagnaciak a boulognei nagy erdőben agyonütöttek. Anyját egy burgundi harcos szöktette meg és az emberek jól tudták, hogy mi lett belőle. Wilhelmina tizenöt és tizenhatodik éve között volt s az Ártatlanok Monostorában élt, gyapjuszövessel fog-

lalkozván. Nem volt nálánál jobb szövődő található Párisban. Minden vezető nélkül járkált az egész városban s minden dolgot éppoly jól ismert, mint a látók. Mivel jó és szentséges életet folytatott és gyakran bőjtölt, a látomások kegyében részesült. Különösképen a Francia Királyság zavarairól voltak neki, az apostol Szent János utján látomásai. Miközben az emelvény lábánál, a nagy haláltáncot ábrázoló festvény alatt, egy órát imával lemorzsolt, egy asszony, aki a La Bardine Simona nevet viselte s ki mellette a földön kuporgott, azt kérdezte tőle, hogy vajjon a jó testvér, a szónok, nemsokára itt lesz-e.

Dyonisi Wilhelmina, sem a zöld uszályos ruháját nem látta a kérdező nőnek sem a szarvas burgundi főkötőjét, mindazonáltal az az érzése volt, hogy La Bardine Simona nem folytat tisztességes életet. Természetes ellenszenvet érzett a szerelem asszonyai iránt, akiket a harcosok az ő „babájuknak vagy galamboeskájuknak“ neveztek, de látomásokból tudta, hogy igen nagy szánalommal és kimélettel kell velük bánni.

Ezért La Bardine Simonának szeliden így válaszolt:

— A jó atya mindjárt jönni fog, ha Isten is akarja. És mi nem fogjuk megbánni, hogy váraoztunk reá, mert az imádságokban járatos ő és predikációi még inkább buzdítják a népet a jámborságra, mint Richard testvérei, aki a tavasszal ebben a monostorban beszélt. Ő többet tud, mint az összes többi emberek a földön, az eljövendő időkről, amelyek különös csodáktól lesznek terhesek. Ugy hiszem, hogy beszéde által igen nagy áldásban részesülendünk.

— Adjá Isten, — sóhajtott La Bardine Simona. De nem vagy te nagyon elkeseredve vakságod miatt?

— Nem, — mert abban bizom, hogy Istent látni fogom.

La Bardine Simona főkötdjéből párnácskát csinált magának és így szolt:

— Minden csak szerencse és szerencsétlenség dolga. Én a Saint-Antoine utca végén lakom, ez a legszebb és legvidámabb hely a városban, mert a legjobb fogadók mind a

Baudet-téren és környékén vannak. A háborus idők előtt meleg kenyér és friss hering s auxerre-i bor, egész tonnaszám volt ott kapható. Az angolokkal a drágaság is bevonult a városba. Nincs többé kenyér a sütőkemencében, sem rözse a kandallóban. Az armagnaciak és a burgundiak felváltva ittak ki minden bort és a pincékben nem maradt más, mint némely rossz mustféle, almából és szilvából való. Harci játékokra felfegyverezett lovagok, zarándokok szőrcsuhában, zarándokbottal kezükben, szatócsok öszvérekre felpakolt s mindenféle késekkel vagy kis zsoltároskönyvekkel teli ládáikkal, nem jönnek már a Saint-Antoine-utcába, hogy szállást keressenek és jól lakmározzanak. De a farkasok jönnek az erdőkből és az estében a külvárosokba nyomulnak, hogy felfalják a kis gyermekeket.

— Bizzál Istenben, — válaszolta Dyonisi Wilhelmina.

— Amen! — mondta La Bardine Simona. De a legrosszabbat még nem meséltem el neked. A Szent György napja előtti csütör-

tökön, három óraker délután, két angol jött és kopogtatott ajtómon. Nem tudva, hogy azért jönnek-é, hogy megraboljanak vagy hogy csupa tréfából ládáimat és teknőimet összezuzzák avagy hogy valamely más gonoszságot kövessenek el, ablakomból kiszóltam hozzájuk, hogy menjenek dolgukra. Nem ismertem őket s így nem nyithattam nekik ajtót. Ekkor erősebben kopogtattak s azzal fenyegetőztek, hogy az ajtót be fogják törni s majd orromat s füleimet levagdossák. Hogy elhallgassanak, egy fazék vizet öntöttem fejükre, a fazék kisiklott kezeimből és egyiknek a nyakán oly szerencsétlenül zuzódott össze, hogy legott holtan terült el. Cinkosa a pandurokért futott. S engem a Châteletbe cipeltek s egy nagyon kemény börtönbe vetettek, amelyből csak egy igen nagy summa pénz árán tudtam magam kiszabadítani. Házamat visszatérésemkor, a pincétől a tetőig teljesen kifosztva találtam. Ettől kezdve napról napra rosszabbul megy a sorom. Nincs egyebem a világon, mint az a fakó elegancia, amit magamon hordok. És kétségbeesésemben jöttem

ide, hogy a jó testvért hallhassam, akinek szavai mint mondják, csupa vigaszt hintenek a lelkekbe.

— Isten, aki szeret téged, — szólt Dyonisi Wilhelmina, mégis kivezért e bajokból.

A tömeg hirtelen elcsöndesedett. Jucundus testvér alakja jelent meg az emelvényen. Szemei villámokat löveltek. Mikor beszélni kezdett, hangja mint a mennydörgés szólt:

— Jeruzsálemből jöttem vissza, — mondá, ennek bizonyságául láthattok ezen kolduló tarisznyában jerichói rózsákat, egy ágat amaz olajfáról, amely alatt a Mi Urunk véres cseppeket izzadott és egy maréknyit a Golgotha földjéből.

Hosszan és terjengősen számolt be zárán-dokutjáról, aztán így folytatta:

— Syriában talákoztam zsidókkal, akik rajokba verődve utaztak, megkérdeztem tőlük, hova mennek s ők ezt válaszolták:

— Csapatokban megyünk Babylonba, mert valóban igaz, hogy a Messiás megszületett a földön és ő vissza fogja nekünk adni örökségünket és visszavezet bennünket az Igéret

Földjére. Imigyen szóltak a syriai zsidók. Az Irás azonban, arra tanit bennünket, hogy az, akit ők Messiásnak hívnak, a valóságban az Antikrisztus, akiről mondatik is, hogy Babylonban, a Persa Birodalom fővárosában fog megszületni, Bethsaidában nevedezni és ifjúsága idején Coronaïmban letelepedni. Ezért mondotta vala a Mi Urunk: „Jaj! Jaj! neked Bethsaida. Jaj! Coronaïm.“

— Az eljövendő esztendő, — folytatta Jucundus testvér, a legnagyobb csodákat rejtegeti méhében s amiknél különbek még soha nem történtek.

— Az idők teljessége közel van immár. Megszületett a Bűn Embere, a Romlás Fia, a Gonosz, az örvényből támadt Fenevad, a kétségbeesés utálatos Szörnye. Dan törzsből született meg, amelyről irva vagyon: Dan pedig az utmenti siklóhoz és a kigyóhoz az ösvényen legyen hasonlatos.

— Testvérek, nem sokára látni fogjátok a földre visszatérni Éliás, Enoch, Mózes, Jeremiás prófétákat és Szent Jánost, az evangyelistát. És bizony hogy felvirrad a harag

napja, amely a földet hamuvá változtatja, Dávid és a Sybilla tanubizonyosága szerint. Ezért vezekelnetek kell és töredelmes megbánást mutatnotok és hamis jószágaitoktól meg kell, hogy szabadítsátok magatokat.

A jó testvér szavaira, mélységes sóhajok törtek elő, a megindult keblekből. És többeket, férfiakat és asszonyokat, szinte az ájulás környékezett, amidőn a szónok így rivallt le rájuk:

— Belelátok lelkeitekbe és látom, hogy ördögös nadragulyákat rejtegettek magatoknál, amik a pokolba fognak juttatni benneteket.

És valóban, némely párisiak, mindentudó asszonyoknak nehéz pénzeket fizettek, altató nadragulyákér, amelyeket gondosan őriztek ládáikban. Ezek a varázsgyökerek igen csuf, furcsa és ördögies grotesk törpékhez voltak hasonlatosak. Finoman vászonba és selyembe öltöztették őket és ezek a bábuk — azt tartották — gazdagságot hoznak, amely a világon minden gonosznak kútforrása.

S Jucundus testvér ezután, a nők fényüzése ellen mennydörgött.

Tegyétek le — szólt — bóbitás főkötőiteket és uszályaitokat! Nem szégyenlitek magatokat, így, a Sátán nőinek öltözve. Gyujtsatok máglyákat az utcákon és égessétek el rajtuk bolondos fejdísziteket és hívságos ruháitokat, fátylaitokat, a drótokat és halsontokat, amelyekkel főkötőiteket felpeckelitek.

Végül oly buzgalommal és szánakozással könyörgött hozzájuk, hogy ne veszítsék el lelküket, hanem inkább bizzanak Isten kegyelmében, hogy azok akik őt hallották, forró könnyeket hullattak. És La Bardine Simona többet sirt, mint bárki más.

Amidőn Jucundus testvér az emelvényről lelépett és áthaladt a kereszthajón, a koponyakamra mellett, amerre csak elvonult, a nép letérdelt nyomában. Az asszonyok kisdedeiket nyujtották föl hozzá, hogy megáldja őket, vagy medaillonokat és rózsafüzéreket tartottak feléje, hogy megérintse azokat. Némelyek szálakat huzgáltak ki kámzsájából — gondolván — hogy meggyógyulnak, ha azokat mint a reliquiákat, a fájdalmas helyre teszik. Dyonisi Wilhelmina a szent atyát oly

könnyedén követte, mintha csak testi szemével látná. La Bardine Simona fuldokló zokogással vonszolta magát utánuk. Bóbitás főköötőjét letéve, egy zsebkendőt kötött fejére.

S így jöttek hárman az utcákon át, amelyeken férfiak és asszonyok, akik a predikációról jöttek, tüzeket gyújtottak, házaik előtt, hogy bennük fejdíszeket és nadragulya gyökereiket elégessék. Amint a folyóhoz értek, Jucundus testvér, a part szélén egy szilfa alá ült. S Dyonisi Wilhelmina hozzá lépve, így szólt:

Jámbor atyám, isteni értesítésből tudom, hogy te azért jöttél ezen királyságba, hogy a békét és egyetértést ismét helyreállítsad. Nekem magamnak is voltak ez ország békéje felől, egynémely látomásaim.

Ezután La Bardine Simona szólt s ezt mondá:

— Jucundus testvér, én saját házamban laktam a Saint-Antoine utcában, közel a Baudet-térhez, amely tudvalevőleg Páris legszébb és leggazdagabb negyede. Volt egy hálósobám szőnyegekkel telerakva s vagy

három nagy ládám, tele brokátszövetekkel és ruhákkal, amik prémmel voltak szegélyezve, egy nagyszerű tollas ágyam is volt s egy pohárszékem, egy ékes ónból való készlettel benne és egy kis könyvecském, amelyben a Mi Urunk historiája volt elmondva képekben. De a háborúk és a fosztogatások óta, melyek a birodalmat tönkretették, mindenemet elvesztettem. S a régi vendégeim nem jönnek már szórakozni a Baudet-térre. Ellenben a farkasok jönnek, hogy felfalják a kis gyermekeket. A burgundiak és az ango-
lok épp oly gonoszok, mint az armagnaciak. Elkísérem jó atyám?

A barát egy ideig szótlanul nézte a két leányzót. S abban a hitben, hogy Jézus Krisztus maga vezette őket hozzá, vezeklőnkül, maga mellé fogadta őket s ők ezentul mindenüvé követték őt, ahova csak ment. Mindennap prédikált a népnek, hol az Ártatlanok Monostorában, hol a Saint-Honoré kapunál vagy a Csarnokokban. De a város falait nem hagyta el, az armagnaciak miatt, akik a város körül, a környéken, keresztül kasul csa-

tangoltak. Szavaival a lelkeket a jámborságnak térítette meg. És a negyedik predikációja után, melyet Párisban tartott volt, vezeklő nőkül maga mellé vette még, Chastelier Johannát, egy Pont-aux Change-i posztó kereskedő feleségét és egy másik asszonyt Jadoin Opportuna nevűt, aki betegeket ápolt a kórházban s aki nem volt már fiatal. Hasonlóképpen maga mellé vette a Püspöki Város egyik kertészét, egy körülbelül tizenhat esztendő s ifjut, bizonyos Robin nevűt, aki kezén és lábán a Megfeszített stigmáit viselte és minden tagjában heves rángatódzásai voltak. Ez az ifju látta elevenen, magát a Szentséges Szület, hallotta is őt beszélni és érezte glóriás testének édes illatát. Őt a Szűz egy küldetéssel bizta meg, Anglia régensénél s a burgundi hercegnél.

Eközben Valoisi Károly Ur serege Saint-Denis városába nyomult. És ettől kezdve senkisémmé merészkedett a város elé, hogy szőlőjét leszüretelje, sem pedig a veteményes kertekbe, melyek a várostól északra húzódtak. A drágaság igen nagy lett. S Páris la-

kosai rettenetesen szenvedtek. És igen fel voltak izgatva, mert kiszolgáltattaknak érezték magukat. Tényleg úgy hirlett, hogy bizonyos emberek, különösen némely barátok, Valoisi Károly-tól meg vannak vesztegetve és csak a pillanatra lesnek, hogy nyugtalanságot szítsanak s az ellenséget, az ijedtség és a zavar egy órájában, a városba bocsássák. Ezen gondolattól kísértve, amely tán nem is volt egészen hihetetlen, ama polgárok, akik a falakon őrségen voltak, igen keményen bántak minden gyanus emberrel, akit a kapuk közelében találtak és akiket a legkissebb jel alapján meggyanusítottak, hogy az armagnaciaknak jelzéseket adnak.

Csütörtökön, szeptember hó 8-ik napján, Páris lakosai minden aggodalom nélkül ébredtek, mert nem tartottak attól, hogy a következő nap előtt megtámadtassanak. Eme napon, szeptember hó 8-án, ünnepelték ugyanis a Szent Szűz születése napját és szokásban volt, mind a két félnél, akik a királyságot szétszaggatták, hogy a Megváltó és az Ő szent Anyjának ünnepeit tiszteletben tartsák.

Eme szent napon a párisiak, a mise végével, arról értesültek, hogy az armagnaciak nem törődve az ünneppel, a Saint-Honoré kapu alá nyomultak s a bástyát, amely ezen kaput védte, felgyújtották. S jelentették, hogy a Valoisi Károly Ur emberei, ez órában, Richard testvérrel és Johannával a Szüzzel, a Sertéspiac terén állanak. Délután már az egész városban, a folyó mindkét partján, ez a kiáltás volt hallható: „Meneküljön aki tud! Az ellenség betört, minden elveszett!” S e kiáltás behallatszott a templomokba is, ahol a hivek épen a vecsernyét énekelték. Borzadállyal rohantak szerte és házaikba futottak, hogy ott elbujjanak. Azonban akik kiáltottak, a Valoisi Károly Ur kémei voltak. S a valóság az volt e pillanatban, hogy De Rais marsall százada, a Saint-Honoré kapu alatt vonuló falat ostromolta. Az armagnaciak szekereiken rőzsenyalábokat és vesszőfonadékokat hoztak magukkal, hogy az árkokat kitöltsék és több mint hatszáz létrát is, a falak megmászásához. Johanna a Szüz, aki semmi esetre sem volt olyan, mint amilyen-

nek a burgundiak hitték, mert ellenkezőleg, igen jámbor és szüzi es életet folytatott; le szállott lováról és elsőnek lépett az egyik árokba, amelyben száraz lévén, könnyű volt a járás. De nemsokára nyilaknak és parittyaköveknek sűrű tömege, esőként zuhogott alá a falakról. S előttük egy második árok húzódtott még, mely széles volt és vízzel teli. Miért is Johanna a Szüz és a harcosok nagy zavarban valának. Johanna lándzsáját a második árokba lökte és megparancsolta, hogy rözsekötegeket dobjanak abba.

A városban hallani lehetett az ágyuk ugatását s a polgárok az utcák hosszán futottak, a kapkodásban csak hiányosan felfegyverezve, a falakon kijelölt helyeikre s feldöntve utközben a kis gyermekeket. Sietve kordonokat vontak és barrikádokat emeltek. Zavar és fejvesztettség honolt mindenütt.

Azonban sem Jucundus testvér sem vezeklőnői, nem láttak ebből semmit is, mert csak örökkévaló dolgokkal törődtek s az embereknek izgatott törtetését csak hívságos játéknak tekintették. A „Veni Creator Spiritus“-t éne-

kelve járták bé az utcákat és így kiáltottak: „Imádkozzatok. Az idők teljessége elérkezett!”

Igy értek le szép rendben a Saint-Antoine-utcára, amely férfiakkal, asszonyokkal és gyerekekkel volt teli, szorongásig. A Baudet-térre érve, Jucundus testvér, a tömegen át utat törve magának, egy nagy köre hágott, az Emséhez címzett fogadó kapuja előtt s amelyet Lecocq Florimond Ur a fogadós szokott használni, amidőn is öszvérere felül. Lecocq Florimond Ur, egyébként őrmester volt a Châteletben és az angolok pártjához tartozott.

És az Emséhez címzett fogadó sarokkövén állva, Jucundus testvér predikált a néphez és ezeket mondotta:

— Vessetek jó emberek, vessetek babot bőségesen, mert Az aki jönni fog, már nem-sokára eljövend!

Az elvetendő babszemek alatt, a jó testvér, ama jámbor cselekedeteket értette, melyeknek elkövetését üdvösnek tartotta, mielőtt a Megváltó, a felhők között megjelenik, hogy élők és holtak felett ítélkezzék. Ezeket a jó

oselekedeteket azonban, halaszthatatlanul el kell vetni, mert nemsokára itt leend az aratás ideje. Dyonisi Wilhelmina, La Bardine, Simona, Chastenier Johanna, Jadoin Opportuna és Robin, a kertész, a barát körül állottak és kórusban kiáltották: „Amen!”

A polgárok azonban, akik nagy tömegekben tolongtak megettük, fülüket hegyezték és homlokukat ráncolták, mert azt hitték, hogy a barát, Valoisi Károly betörését nyilatkoztatja ki, a jó Páris városába, amelynek földjén (igy hitték) ekékkol akart végigszántatni.

Ezenközben a jó testvér, evangéliumi predikációját imigyen folytatta:

— Paris lakósai — mondá — ti még rosszabbak vagytok, mint a római pogányok.

A harcosok lövöldözésének a Saint-Denis kapu alól idehangzó lármája belevegyült Jucündus testvér szavaiba és megrémítette a polgárok szívét. A tömegben ezt kiáltották: „Halál az árulókra!”

Ugyanebben a pillanatban fegyverezte fel magát fogadójában, Lecocq Florimond Ur. S a nagy lármára kisietett, anélkül hogy még

lábvértjét is felesatolta volna. Amidőn a barátot meglátta, házának sarokkövén, ezt kérdezte :

— Mit mond a jó páter ?

Több hang válaszolta :

— Azt mondja, hogy Valoisi Károly Ur, a városba fog nyomulni.

— Ő is a párisiak ellen van.

— Félre akar vezetni és el akar árulni bennünket, mint Richard testvér, aki most ellenségeinkkel van.

Jucundus testvér ezt válaszolta :

— Nincsenek sem armagnaciak, sem burgundiak, amiként nincsenek sem franciák sem angolok, hanem csak a világosságnak és a setétségnek gyermekei vannak. Bizony, paráznák vagytok és asszonyaitok pedig a ringyótok.

— Hah, hitehagyott! Varázsló! Áruló! — kiáltotta Lecocq Florimond Ur.

S kardját kihuzva, beledöfte azt a jó testvér mellébe.

Az Isten embere elsápadt és gyenge hangon még ezt mondta :

— Imádkozzatok, böjtöljeteK, vezekeljeteK és meg fog nékteK bocsáttatni, testvéreim...

Ezntán elfult hangja a vérben, amely elárasztotta száját és végigvágódott a kövezeten. Két lovag Stewart János Ur és Morris György Ur, a holttetemre vetették magukat és több mint száz tördőfessel szurták azt keresztül, miközben így orditoztak:

— Soká éljen Henrik király! Éljen soká Bedford hercege! Fel! fel a dauphin ellen! Fel az armagnaciak tébolyult szüze ellen! A kapukhoz! A kapukhoz!

És a falakhoz rohantak s magukkal ragadták Florimond Urat és a néptömeget.

Csak a jámbor leányzók és a kertész veték körül a véres tetemet. La Bardine Simona a földre vetette magát s a jó testvér lábait csókolta és vérét hajával szárította fel.

Mig Dyonisi Wilhelmina felemelkedve, az ég felé tárta ki karjait s így szólt s a hangja tisztán csengett mint a harang:

— Nővéreim, Johanna, Opportuna és Simona és te is fivérem Robin, a kertész, keljeteK fel, mert az idők teljessége közel vagyon

immár. A jó atya lelke, kezemnél fogva tart és vezetend mindig is. Ezért követnetek kell engem. És azokhoz, akik oly kegyetlen harcot viselnek egymás ellen, így fogunk szólni: „Öleljétek át egymást. És ha fegyvereiteket használni akarjátok, ragadjátok föl a keresztet és vonuljatok mindnyájan, együtt a szaracénok ellen. Jertek, nővéreim és fivérem.“

Chastenier Johanna, egy fából való ijjat szedett fel a földről, kettétörte és egy keresztet csinált belőle, amelyet a jó Jucundus testvér mellére helyezett. Aztán a jámbor leányzók megindultak és velük a kertész is. Dyonisi Wilhelmina vezette őket, az utcákon és tereken át, mintha csak szemei a napnak világosságát látnák. A falak lábához érkeztve, egy őrizetlen torony lépcsőzetén felháltak a bástyára. Minthogy a védőknek nem maradt idejük, hogy a falat, fából való védművekkel is ellássák, egészen feltétlenül, minden védelem nélkül voltak. Segész a Saint-Honoré kapuig jutottak, amelyet immár por és korom borított. Ott a De Rais marsall emberei rohamoztak éppen. Nyilaik sűrű eső gya-

nánt zuhogtak a falakra. Rőzsecsomókat dobáltak a széles vizesárkokba. És Johanna a Szüz, ama rézsut vonuló sáncon állva, mely a nagy árkot a kissebbitől elválasztotta, így kiáltott le hozzájuk: „Adjátok meg magatokat Franciaország királyának!” Az angolok rémülten vonultak el a fal tetejéről, halottait és sebesültjeiket visszahagyva. A kis jámbor csapat tovább vonult eközben. Dyonisi Wilhelmina ment elől, felemelt fővel, balkarját maga elé tartva. S a jobbjaival buzgón keresztet vetett magára. La Bardine Simona közvetlenül mögötte jött. Aztán Chasténier Johanna és Jadoin Opportuna jöttek. Robin, a kertész zárta be a menetet, teste belső fájdalomtól remegett. A kezeinek stigmáit mutogatta. Zsoltárokat énekeltek. És Wilhelmina hol a város, hol a mezők felé fordulva szólt: „Testvérek öleljétek át egymást. S éljétek békességben. Lándzsáitoknak vasából pedig kovácsoljatok ekéket.”

Alig hogy befejezte szavait, a védő sánc-árok felől, ahol egy polgárokból való csapat vonult fel és ama sáncrel is, amelyen az

armagnaciak zsoldosai tolongtak, szitkok és nyilak röpdöstek feléjük.

— Ringyók!

— Árulók! Boszorkányok!

Miközben mindkét pártot intette, hogy az Ur Jézus Birodalmát alapítsák meg e földön és éljenek ártatlanságban és szeretetben, egy parittyakő mellén találta, elszédült és hátrazuhant.

Az armagnaciak és a burgundiak szinte versenyezve nevelték ki. S miután ruháját, lábain át lehúzták, egyetlen tagját sem mozdította már s kiadta lelkét, Jézus nevével ajkán. Szemei nyitva maradtak s üvegesen meredtek az égre.

Néhány pillanattal Dyonisi Wilhelmina halála után, a párisiak nagy számmal sereglettek vissza a falakhoz és makacsul védelmezték városukat. Johanna a Szüz, egy ijjász nyila által lábán sebesült meg és a Valoisi Károly Ur serege, Saint-Denis kápolnájába vonult vissza. Hogy Chastenier Johannával és Jadoin Opportunával mi lett, nem tudni. Sohasem hallottak róluk többé. La Bardine

Simonát és Robint, a kertészt pedig még ugyanazon a napon elfogták a polgárok, a falakon és az egyházi bíróságnak adták át őket, amely pört indított ellenük. Az Egyház Simonát eretneknek nyilvánította és hathatós vezeklésül arra ítélte, hogy a keserűség kegyerét egye és a kinok vizét igya. Robinre rábizonyították a boszorkányságot s mivel állhatatosan megmaradt bűnében, a Dom előtt való térségen, elevenen elégették.

A PICARDIAI NŐ, A POITIERS-BELI,
A TOURS-BÓL VALÓ, A LYONI
ÉS A PÁRISI NŐ

Chavaray János barát a kapucinus egy napon összetalálkozott jó mesteremmel Coignard abbé urral, az Ártatlanok Monostorában, mikor is Maillard Olivér baráttal folytatott beszélgetést, akinek épületes Macaronikus Beszédeit éppen imént olvasta volt.

— Vannak kitünő helyek e beszédekben, — mondá a kapucinus — nevezetesen azokon az oldalakon, melyek amaz öt hölgyről és a közvetítő asszonyságról szólnak . . . Elképzelheti hogy Olivér barát, ki is XI. Lajos korában élt s kinek nyelvezete korának nyersségét mutatja, egy más szót hasz-

nált itt, e szó helyén; de a mi századunk udvariasságot és ildomosságot követel a szavaktól, ezért választottam a közvetítőnő kifejezést.

— Ön nyilván egy, hogy úgy mondjam, szives asszonyságot gondol itt — felelte jó mesterem — ki a szerelmi ügyletekben közvetít. Latinul *lena*, *conciliatrix*, *internuntiata libidinum*, a kék ügynőknője a nevük. S ez ájtatos asszonyságok a legjobb szolgálatokat teszik, de pénzért teszik s ezért bizony nem nagyon hisznek jó szivükben. Nevezze hát az Ön asszonyságát hirnőknőnek, e kifejezés köznapias, de jól hangzik viszont.

— Szivesen, abbé uram — felelé Chavarray János barát. — De nem az én hirnőknőm, hanem Olivér baráté. Tehát egy hirthordó asszonyság, ki a tournellesi hidnál lakott, egy napon egy bizonyos gavallér látogatását fogadta, aki egy gyűrűt adott át neki, mondván:

„— Szinaranyból való és egy halványpiros rubin van beléfoglalva. S ha ismersz előkelő asszonyokat, menj el hozzájuk, a legszebbik-

hez s ezt mondd neki: a gyűrű az övé leend, ha hajlandó eljönni hozzám és örömökre szolgálni.“

„A hirnöknő öt páratlan szépségű hölgyet ismert, kiket a misén látott volt és pedig: egy picardiai nőt, egy Poitiers-belit, egy Tours-ból, egy Lyon-ból valót s egy párisi nőt, akik Ile de France-ban, avagy környékén laktak. Először a picardiai nő ajtaján kopogtatott. Egy szolgáló nyitott ajtót itt, de a hölgy vonakodott látogatóját elfogadni. Igen tisztességes nő volt.

„Azután a közvetítőnő a Poitiers-beli hölgyet kereste fel, hogy a szép lovag érdekében beszéljen véle, ki is ezt felelte:

„— Kérlek mondd meg annak, aki küldött, hogy rosszul adressált téged és én nem vagyok az az asszony, akinek ő hisz engem.

„Ez a hölgy tisztességes volt, ámde kevésbé mint az előbbi, mert tisztességesebbnek akart látszani.

„Azután a kerítő asszonyság a Tours-beli hölgyet kereste fel, elmondta neki ugyanazt,

mit az előbbieknél mondott volt s megmutatta neki is a gyűrűt.

„— Valóban — mondá a Tours-i nő — a gyűrű szép.

„— S az Öné, asszonyom, ha úgy akarja.

„— Nem akarom azon az áron, amit te kívánsz érte. Férjem rájöhetne s én bánatot okoznék neki, olyan bánatot, melyet ő meg nem érdemel.

„Ez a Tours-ból való hölgy, szive mélyén, gondolatban már kéjnő volt.

„Ezután a kerítő asszonyság a Lyon-ból való hölgyhöz sietett, aki pedig ezt mondta volt:

„— Sajnos, jó öreg, a férjem féltékeny s képes volna rá levágni az orrom, hogy a szép gyűrűcske játékban ne nyerhessek többé!

„Ez a Lyon-i nő már nem is számít tisztességes asszonynak.

„A kerítőnő most egyenesen a párisi nőhöz rohant, ez egy ledér nő volt s minden kertelés nélkül így szólott:

„— A férjem szerdán kimegy a szőlőhegyre, menj s mondd meg annak, aki küldött, hogy szerdán tehát majd meglátogatom.

„Ilyenek a lépcsőfokok, Olivér barát szerint, az asszonyoknál, amik a jótól a rosszhoz, a picardiai nőtől a párisi nőig vezetnek. Mit gondol Ön erről Coignard abbé ur?

Mire jó mesterem ezt felelé:

— Nagy dolog e kis lényeknek az örökkévaló igazságossághoz való viszonyát szemlélni. Magam is szinte minden világosság nélkül vagyok e kérdésben. De úgy tűnik nekem, hogy a lyoni nő, ki attól félt, hogy levágnák az orrát, még kevésbé viselkedett tisztességes nőhöz méltón, mint a párisi nő, ki semmitől sem félt.

— Távol áll tőlem, hogy igazat adjak Önnek — felelte Chavaray János barát. — „Egy asszony, aki fél a férjétől, még a pokoltól is félhet és gyontatója talán töredelmes bünbánatra és alázatosságra birhatja. S elvégre rá is kell birnia, rá is kell vezetnie. De mit várhat viszont egy kapucinus az olyan asszonytól, ki semmitől se fél?

A MEGSZIVLELT TANITÁS

XI. Lajos király idejében élt Párisban, egy kerti házban, egy Violante nevezetű polgárasszony, aki szép és formás s egész lényében kellemetes volt. A tekintete pedig olyan tiszta és világos vala, hogy Tribouillard Jakab ügyvéd, a jogtudományok doctora és jeles kosmographus, ki is többször megfordult nála, ismételten ezt szokta volt mondani neki:

— Ha látom Önt Asszonyom, — ugy valószínűnek sőt szinte bizonyosnak tetszik nekem az, amit Piger Coucurbitus a straboi oskola commentárjaiban feljegyeze, hogy tudniillik a fenséges Páris város és egyetem azelőtt, a Lutetia vagy Leucetia nevet viselte, vagy hasonló elnevezést, amely a *Leuke* szó-

val s ami annyit jelent „A Fehér,“ függ össze, mivel is nevezett város asszonyainak keble, olyan vala mint a hó, de bizonyosan nem oly palástolatlan s tündöklő és fehér, mint az Öné Asszonyom.

Mire Violante asszony így felelt:

— Elegendő nekem, hogy a keblem nem oly visszataszító, mint némely asszonyoké, akiket ismerek és ha még mutogatom is őket, ez azért történik csak, mert követem a divatot. Tul nagy szemérmelenség lenne, másképpen tenni, mint a többiek.

Amde Violante asszony ifjúsága virágjában feleségévé lőn egy ügyvédnek, egy zsémbes embernek s aki csak arra törekedett, hogy a szerencsétleneket elnyomja és megnyuzza, egyébként nyápic, vézna, kis vékony emberke volt s bizony alkalmasabbnak tartották arra, hogy több fájdalmat okozzon házán kívül, semmint örömet házában. E nyárspolgár irattáskáját jobban szerette mint hitestársát, holott emez kecsesebb formájú volt, míg az előbbi inkább esetlen, kövér és formátlan. S inkább irattáskájával töltötte éjjeit is. Mégis Violante

asszony sokkal is okosabb volt, semhogy az ilyen kevésbé szeretetreméltó férjet szerette volna. Tribouillard Jakab ügyvéd, mindennek dacára meggyőződéssel állította, hogy Violante asszony teljesen tisztességes, erényes s olyan jól bevált és kipróbált a házaselet hűségében, mint a római Lucretia. Ezen meggyőződésének okául azt hozta fel, hogy férje kevésbé férfiúi magatartásának dacára nem sikerült neki, az asszonyt kötelességeitől eltéríteni. A tisztetreméltó emberek e tekintetben az okos kételkedéssel éltek, annak feltételezésében, hogy az eltitkolt dolgok csak az utolsó ítékezés napján jönnek napvilágra. Azt tartották, hogy Violante asszony nagyon is szerette az ékszereket és a csipkéket és látták, hogy a társasági összejöveteleknél és a templomban mindig selyemmel és aranyhimzéssel bedolgozott bársonyruhákat hordott, melyek prémmel voltak szegélyezve; de becsületesebbek voltak, semhogy határozta volna afelől, vajjon ez a hölgy, ki keresztényeket vitt kárhozatba, akik is szépségét és fényűzését dicsérték, nem egyikükkel játszotta-e el üdvösségét. Röviden

Violante asszony erényei fölött találgatództak, szinte kockáztak fölötte s ami e hölgynek nagy tisztességére vált. Igazság szerint gyónatatóatyja Turelure János fráter szakadatlanul figyelmeztette, intette őt volt.

— Azt hiszi Asszonyom — szokta volt mondani neki, hogy szent Katharina a menynekbe jutott volna, ha olyan életmódot folytat vala, mint amelyet Ön folytat, ha feltakarta volna kebleit az emberek szemének és csipkefodrokat hozatott volna Genova városából?

Ámde e fráter szigorú volt az emberi gyengeségekkel szemben, nagy vakbuzgó volt s aki semmit sem bocsátott meg s azt hitte mindent elért, ha sikerült félelmet keltenie. A pokollal fenyegette meg Violantet, mert számártejjel mosta orcáját. Nem lehetett tehát tudni, szarvakat rakott-é öreg férje fejére és a nemes Coetquis Fülöp Ur tréfálkozva mondogatta a tiszteletreméltó hölgynek, férjére célozgatva:

— Vigyázzon asszonyom, — mert kopasz az öreg s még meg talál fázni!

A nemes Coetquis Fülöp Ur egy délceg volt és szép mint a filkó egy finom kártyacsomóban. Egy este valami táncestélyen találkozott Violante asszonnyal s miután késő éjszakáig táncolt vele, a nyeregbe maga megé ültetve, a lován vitte haza, míg az ügyvéd a fáklyák rőt imbolygó világánál s amiket négy ittas szolga hordozott, a szük és sötét sikátorok ragadós sarában kintlódva botorkált haza. Ebben a bálban s a lovaglás alatt a nemes Coetquis Ur benyomása az volt, hogy Violante asszonynak formás és ringó csipői és kemény és telt husa van. És menten belé is szeretett. S mivel minden gonoszság nélkül való ember volt, megmondta neki, hogy mit kíván tőle, ami is nem volt egyéb, mint hogy egészen meztelenül s egész éjszakán át kívánná karjaiban tartani.

S amire az asszony így felelt:

— Fülöp Ur, — Ön nem tudja, hogy kivel beszél. — Én erényes hölgy vagyok.

Vagy más alkalommal így szólt:

— Fülöp Ur, — majd holnap jöjjön.

És amikor másnap aztán valóban eljött, ezt mondá neki:

— Ki hívta Uram? — Mi kergeti Önt?

Ez a kiszámíthatatlan szeszélyesség a lovag urnak sok nyugtalanságot és bosszúságot okozott s közel volt hozzá, hogy Tribouillard mesterrel, Violante asszonyt egy Lucretiának tartsa; oly igaz az, hogy minden férfiak egyformák az önhittségben! És meg kell mondanivaló, hogy még csak egyetlen csókot sem engedélyezett neki Violante asszony a szájára, ami pedig csak kedves multság és kicsiny kegy, bizony.

Igy állottak a dolgok akkor, amikor Turelure János frátert rendfőnöke Velencébe hívta el, hogy ott a törököknek predikáljon, kik ismételtén az igaz hitre tértek meg.

Elutazása előtt a jó pap elment pártfogoltjához, hogy bucsut vegyen tőle s ezuttal még nagyobb szigorral vetette szemére mint valaha, hogy könnyelmű életet folytat. Komolyan bünbánatra intette és kierőszakolta, hogy durva vezeklőinget vegyen finom testére, a gonosz ösztönök ellen, mint utólérhetetlen or-

vosságot a hus bűneire hajló teremtmények számára.

Az asszony ezt mondá neki:

— Jó papom ne kívánjon tőlem ily sokat.

De ő nem hallgatott rá és megfenyegette a pokollal, ha meg nem javul. Ezekután ajánlkozott, hogy beszerezné számára mindazt, amire szüksége van. Azt remélte ezuttal, hogy arra kéri majd az asszony, hogy valamilyen szentelt érmet hozzon magával néki, talán egy rózsafüzért vagy még inkább egy kis marék földet a Szent Síról, melyet a törökök szárított rózsákkal együtt hoznak Jeruzsálemből s amelyet az olasz barátok árusítgatnak. De Violante asszony eme kérést intézte hozzá:

— Drága kis jámbor Atyám, — mondá neki, — mivel Velencébe utazik épp, hol ügyes tüköresizolók vannak, nagy köszönettel venném, ha egy tükröt hozna részemre, a legtisztábbat, amit csak talál.

Turelure János fráter megígérte neki, hogy kérését teljesíteni fogja.

Gyóntatótyja távollétében, Violante asz-

szony ugyanolyan életmódot folytatott volt, mint annakelőtte. És mikor Fülöp Ur azt ajánlotta neki: „Nem volna-é okosabb s jobb ha szeretnők egymást?” Azt felelte: „Nagyon meleg van Fülöp, nézze csak a szélkakast, hogy nem fordul-é a szél.” És a tiszteletreméltó emberek, akik figyelték őket, föladták a reményt, hogy csunya férjét valaha is föl fogná szarvazni. „Pedig bűn volna ez, ha így maradna mindig,” mondák ők.

Mikor aztán Turelure fivér hazaérkezett Itáliából, rögtön fölkereste Violante asszonyt és ezt mondá neki:

— Ime elhoztam amit kívánt... Nézze meg magát benne, Asszonyom.

És kámzsája redőiből egy halálfejet vett elő.

— Asszonyom ez az Ön tükre, mert ezt a fejet adták nekem, mint a legszebb asszony fejét Velencében. Olyan volt ő mint Ön s Ön egykor nagyon hasonlítani fog hozzá.

Violante asszony legyőzte megdöbbenését és undorát és elég határozottsággal felelte a jó páternek, hogy megértette a tanítását és meg is szivlelendi azt.

— E tükörről, — mondá — melyet Velencéből hozott jó Atyám, sohasem fogok megfeledezni, természetesen nem úgy látom benne magamat amilyen most vagyok, de olyannak amilyen nemsokára leendek s megfogadom Önnek, hogy életem jövődjö folyását is e tükör szerint fogom irányítani.

Ilyen nyájas szavakat Turelure János barát nem is remélt, miért is nem leplezgette megelegetését.

— Tehát megérti maga is Asszonyom — mondá — hogy érzelmein változtatnia kell, megfogadja nekem, hogy ezután élete folyását, azon belátás szerint irányítja, amelyre Önt ez a halálfej vezette? Nem fogadná-e ezt meg Isten előtt, valamiként nekem is megfogadta?

— Meg kell lennie ennek, Atyám? — kérde a nő.

Mire ő felelé:

— Bizony, hogy meg kell lennie.

— Ugy hát megfogadom, — szölt Violante asszony.

— Helyesen cselekszik asszonyom. S ezt nem is lehet visszavonni többé.

— Nem is akarom visszavonni soha.

Miután Turelure János fivér ezt a fogadalmat kivette volt, vidáman hagyta ott Violante asszonyt. És így beszélt magához hangosan, az utcán:

— Ez sikerült nekem! A mi Urunk Istenünk segítségével a Paradicsom küszöbe felé irányítottam és vezettem egy hölgyet, ki bár eddig nem volt oly módon erkölestelen, mint azt a Próféta leírja (Cap. XIV. 8 vers), de viszont az anyag, melyből a teremtő Isten gyurta, hogy szolgáljon néki és imádja őt, eddig az emberek kísértésére használtatott. Erről a viselkedésről le fog tenni, hogy egy jobbat vegyen magára. Mert én teljesen átformáltam őt. Dicsértessék az Ur!

Alig ért le a jó fráter a lépcsőn, amikor a nemes Coetquis Ur jött felfele és halkan bekopogtatott Violante asszony ajtaján. Derüs tekintettel fogadta őt az asszony és egy kis szobába vezette, amely szőnyegekkel s párnákkal volt megrakva gazdagon, s ahova

eddig még sohasem léphetett be. Ettől a lo-
vag csak jót remélt. S az asszonynak nya-
lánkságokat kínált, amiket egy kis szelen-
cében hordozott magánál.

— Vegyen, vegyen, szedegessen asszonyom,
édes ez is, bár nem olyan nagyon édes, mint
az Ön ajkai.

Mire az asszony azt felelte neki, hogy igen
hivságos és kissé balga dolog, olyan gyü-
mölcst dícsérgetni, melyet még meg sem is
izleltünk.

A férfi méltó választ adott, amikor erre
szájon csókolta az asszonyt.

Nem haragudott meg érte Violante asz-
szony s csak annyit mondott, hogy ő tisz-
tességes asszony. S amiért a férfi csak dí-
csérte s azt tanácsolta még neki, hogy e
tisztességet ne oly helyen zárja el, amely
valahogy megközelíthető volna, mert bizo-
nyosan elrabolnák tőle, még hozzá haladék-
talanul.

— Próbálja meg, — szólt az asszony s
rózsás tenyerével enyhén megütötte a férfi
arcát.

S a lovag ur immár ura volt a helyzetnek annyira, hogy mindent a kedve szerint tegyen. Mig Violante asszony így kiáltozott:

— Én nem akarok . . . Pfui, pfui!! Uram ezt Ön nem fogja megtenni . . . Édesem . . . szívem . . . Meghalok!

S amikor sóhajokkal és nyögésekkel befejezte volt, kedvesen szólott:

— Fülöp Ur, ne hizelegjen magának azzal, hogy erőszakkal vagy ravaszsággal sikerült engem megejtenie. Ha megtalálta nálam mindazt, amit kívánt, ami után áhitozott, úgy azt én a magam akaratából nyujtottam Önnek s csak addig álltam ellent, mig ez kívánatos volt, amig szükséges volt, hogy óhaja szerint legyőzessem. Drága barátom, az Öné vagyok. És ha eddig szépsége dacára, mely leginkább tetszett nekem és tekintet nélkül kedves barátságunkra, nem adtam mindazt magának, mit az imént beleegyezésemmel megkapott, avagy elvett tőlem, ez azért volt, mert eddig megfontolás nélkül éltem. Nem éreztem az idő sürgetését és hanyag egykedvűségben éldegélve, nem éltem az ifjúságom-

nak és szépségemnek. De a jó Turelure János barát egy üdvös tanácsot adott nekem. Megtanított az órák értékének becsülésére, megtanított ő megbecsülni az időt, amely elszalad előlünk. Az előbb éppen egy halálfejet mutatva szólt hozzám imígyen: Ilyen lesz Ön nemsokára. S én akkor jutottam annak belátására, hogy az embernek sietni kell, hogy eleget szerethessen és hogy a rövid és tűnő időt, mely nekünk adatott, jól kihasználjuk.

Ezek a szavak és az ölelések, melyekkel Violante asszony azokat kísérte volt, arra indították Fülöp urat, hogy valóban jól kihasználja az időt és becsületére és javára s egyben urnője dicsőségére és örömére újból hozzá lásson, ismételten csalhatatlan bizonyítékokat nyujtva s amelyekkel egy jó és becsületes szolgának ilyen esetben szolgálnia is kell.

Azután elbocsájtotta a hölgy. Elkísérte az ajtóig, boldogan csókolta meg még a szemét s e szavakat mondá néki bucsuzásul:

— Fülöp barátom hát nem volt-e helyes megfogadnunk, a jó Turelure atya tanításait?

A NYELVRAGOUT

A Sátán tüzes függönyös ágyában feküdt. A pokol orvosai és patikusai a nyelvét nagyon is fehérnek találták, amiből azt következtették, hogy elronthatta a gyomrát és ezért egy könnyű s egyszersmind erősítő étket rendeltek számára.

A Sátán kijelentette, hogy semmire sincs étvágya, csak egy bizonyos földi eledelre, amelyet az asszonyok összejöveteleiken pompásan készítenek, ugyanis egy nyelvragoutra.

Az orvosok hozzájárultak, minthogy mi sem tehetne jobbat a király gyomrának.

Egy óra leforgása alatt az étel elkészült, ámde a Sátán izetlennek és rossznak találta azt.

A főszakácsot maga elé hivatta s megkérdezte tőle, hogy honnan való tulajdonképen ez az étel.

— Párisból Felség. S egész friss és ma reggel a Maraisban egy vajudó asszony ágyánál pletykáló tizenkét kávénélike nyelvéből készült.

— Most már értem, mért oly izetlen, felelte a pokol fejedelme. Nem az avatott kezek műve ez. Az ilyen étkeknél megtesznek bár a polgárasszonyok mindent ami tőlük telik, de megtörik a jó szándék a finomságon s a szellemen. A nép asszonyai még kevésbé értenek hozzá. S ha jó nyelvragout-t akarunk, akkor egy apácakolostorból kell azt szereznünk. Csak az öreg apácák tudják belékeverni a javát, a haragtartás szép fűszereit, az ócsárlás kakukfűjét, a két-szinü gyanusítás ánissát s a rágalmazás bérleveleit.

Ez a példázat pedig egy méltatlan kapucinus, a jó Landouille Gillotin pater egyik predikációjából vétetett.

EGY SZÖRNYŰSÉGES FESTVÉNYRŐL,
AMELY EGY TEMPLOMBAN VALA LÁTHATÓ
ÉS MÉG MÁS S FELETTE BÉKÉS ÉS SZE-
RELMETES ÁBRÁZOLÁSOKRÓL, MELYE-
KET IS AZ BÖLCS PHILEMON AGGATA
FEL TUDÓS SZOBÁJÁBAN ÉS HO-
MÉRNAK EGY SZÉPSÉGES KÉP-
MÁSSÁRÓL, AMELYET, AZ IMÉNT
NEVEZETT PHILEMON, MINDEN
MÁS KÉPEKNEK FELÉ
HELYEZETT
VALA

Philemon megvallotta, hogy ifjukora fanyar
zsengéjében és zöld tavasznak finom vibrá-
lásában, egész a gyilkossági dühig izgatta
Apelles egyik festvényének látása, amely

azidótt egy templomban vala felaggatva s a festvény Alexandrumot abrázolta, amint épp Dariust, az hindusok királyát keményen ütlegelte és a két király körül harcosok és vezérek buzgólkodtak, amennyiben is igen nagy dühvel és igen különös módon öldösték egymást. Nevezett munka egy nagyon szép műremek volt s a természethez hasonlatos és senki, aki még életének forró szakában volt, nem vethetett rá egy pillantást is anélkül, hogy egész ártatlan emberek gyilkolására ne érezné magát mindjárt felbőszülve, egyedül és pusztán amaz öröm okáér', ilyen pompás felizgatott állapotban leledzhetni s oly száguldó méneken nyargalhatni, mint ama vitéz harcosok az ő csatájukban, mert a ló és az fegyver használata az ifjui szívnek örömet okoz. És azt mondta vala Philemon, hogy azontul a maga nevelléséből de meg józanságból is ilyen fajta harci képektől mindjárt elfordította tekintetét és hogy a borzalmasság sokkal inkább is ellenére való, semhogy azt költve és lefestve elviselni tudná.

És szokta mondani azt is, hogy egy okos és tisztességes embernek, igen meg kell ütköznie és fel kell háborodnia, ilyen fegyverek és rettenetes páncélok és ama szörnyüség szerzetnek láttán, amelyet Homér Corythaion-nak, azaz hogy sisakrázónak nevez, amaz elrettentően csunya sisakjuknak okáér' és azt is mondta még Philemon, hogy azon képek, melyek ezen harcosokat ábrázolják, valóban szégyenletesek és a jó és békességes erkölcsökkel ellenkezők s még minden szemérem nélkül valók is, mert nincs fertelmesebb dolog a földön, mint az emberölés és mondta még, hogy bűnösök is, mert hogy bennünket könnyen az kegyetlenségig ragadhatnak, ami nyilván a leggonoszabb kísértése a Gonosznak. Mert szelidségben elesni nem a legnagyobb rossz, bizony.

És nevezett Philemon mondá még, hogy erényes, illendő, tisztességes és egészen szemérmes valami képekben, festvényekben és metszetekben vagy hasonló más szép műremekekben, az aranykor erkölceit ábrázolni, ha is szüzek és ifjak fonódnak össze, a ter-

mészet jóságos óhajára vagy más bohó fantáziák, mint például egy nymphea, amint nevetve hever a földön és szép ajkának felette, egy faun, piros szőlőfürtöt sajtol ki.

És mondá ő még, hogy az az aranykor csak az poéták játszi elméjében virulhatott vala s hogy a legelső emberek nyersek és balgatagok lettek volna és soha nem is ismerhették ezt az üdött, azonban ha az aranykor boldog édelése nem is hihető az emberiség kezdetjén, de mégis kívánatos volna és remélhető is, hogy a végén ilyené leend és nagy javunkra szolgál, mondá, ha addig is legalább képekben nyujtják azt nekünk.

Ugyancsak (mondá ő) éppen olyan szemérmelen sőt trágár dolog, ammint azt Virgil az ő Georgicon-jában piszkos kutyákról írja, hogy gyilkosokat, tolvajokat, kéjनोंket és örömfjakat, hódítókat és rablókat ábrázolnak és pedig éppen olyas és gonosz cselekedeteik végzésének közepette s szegény ördöngöket az porba taszítva, amit is tele tüdővel nyelnek, avagy egy szerencsétlent, ki a földön fekszik és nem tud fölkelni, bárha szeretne,

mert hogy egy ló patája éppen az alkapcájára tapos s némelyeket akik bár siralmasan nézik, ammint mindenük, a lobogójuk is meg a karjuk is leüttetik, éppen annyira finom dolog és csaknem égi fönségü ábrázolni a szerelemnek bájos jeleneteit, az incselkedő hizelkedéseket, szerelmeskedéseket, gyengédségeket, enyelgéseket és minden egyéb bájt, még a nymphea és a faun szeretkezését is az erdőn. És mondá ő még, hogy nem volt semmi bűn e mezitelen testeken, mivelhogy bájjal és szépséggel elegendőképben fel valának ruházva.

És nevezett Philemonnak volt tudós szobájában, egy egészen csudálatos festvénye is, amelyen egy fiatal faun volt látható, aki huncut kézzel egy fátyolt emel meg, amely egy alvó nymphea ölet boritá, láthatóan örömet lelve benne és mintegy mondani látszott: „Eme fiatal istennő teste oly édes és oly üdítő, hogy az erdő árnyában csobogó patak, sem is hűsítőbb nállánál, Mennyire tetszel nekem, oh játszi lágyék, hófehér combok s gyönyörnek árnyas barlangja, oly borzasztó,

mint amily jóleső éppen!" Szárnyas gyermekek pedig, akik felettük röpdöstek, mosolyogva néztek le rájuk, miközben is dámák és lovak virágfüzérrel koszoruzva táncoltak a friss pázsiton.

És nevezett Philemonnak volt még más szépséges festvénye is az ő munkaszobájában. És igen nagyra becsülte, egy kiváló Doctor képét, akit a festvény tanulmányaiba merülve ábrázolt írószobájában, ammint egy gyertya világánál asztala mellett ült épp és irt. Ezen írószoba telistele volt földgömbökkel, napórákkal csillagászati teleskopokkal, amik is a csillagzatok mozgásának kipuhatólására szüségeltettek, ami igen dicséretes foglalatosság, bizony és a szellemet az fenséges gondolatoknak sférájába és Urániának Vénushoz való kristálytisza szerelméhez emeli fel. S az írószoba mennyezetéről egy nagy kigyó és egy krokodilus is lógott alá, amik pedig ritka és okvetlen szüséges tárgyai, az anatómai tudományokkal. És nevezett Doktor szüségleti holmijai között, az ókor legkiválóbb filozófussainak könyvei is helyet

foglaltak de meg Hyppocrat értekezései is. Ez pedig méltán például szolgálhatott amaz fiatalembereknek, akik az szorgalomnak és munkának árán, olyan sok tudást és szépséges titkokat akarnának fejükbe gyűjteni, mint amennyit a jó Doctor hordozott az kalapja alatt.

És volt még nevezett Philemonnak egy táblája, sima mint az tükör s rajta Homér képmássa, egy vak aggastyán alakjában, vakítófehér szakállal s a halántéka körül Apollo Isten szentelt szalagjával, aki is őt minden emberek között legjobban szerette. És aki ezt a jóságos öreget látta, úgy vélte vala, mintha daloló ajkai mindig ujból megnyilának.

DOUCINE KISASSZONYY UJÉVI AJÁNDÉKA

Ujév napján a jó Chanterelle Ur gyalog indult el a Faubourg Saint Marcel-beli lakásáról. Vacogva és bizonytalan léptekkel jött végig a téli hidegben, az utcán. Kocsiját ott-hon hagyta, hogy evvel is sanyargassa magát, mert betegsége óta sok gondot fordított lelkének jövőendő üdvösségére. Mely okból is magába vonultan élt, kerülte a társasági életet s csak kis hét éves hugát, Doucine kisaszonyt kereste fel néha.

Botjára támaszkodva nagynehezen eljutott a Saint-Honoré utcáig, ahol is benyitott Pinson asszonyságnak, *A Virágkosárhoz* címzett boltjába. Sok mindenféle gyermekjáték volt

itt s amelyek az Ur 1696-ik ujéve ajándékainak szánvák és alig lehetett megmozdulni a táncoló és iddogálást mimelő óraművek, éneklő kis madárfészkek, viaszfigurás szobácskák, a kék és fehér egyenruhába bujtatott és csatarendbe állított katonák és a sok egyéb bábu között, akik részint hölgyeknek, részint szolgálóknak voltak öltözve, mert az egyenlőtlenység, melyet az Isten az emberek közt elhintett, ez ártatlan figurácskák társadalmában is kifejezésre jutott.

Chanterelle Ur kiválasztott egy bábút. A bábu, amely megtetszett neki, ugyanugy volt öltözve, mint a Savoyai hercegnő, amikor ama november 4-én Franciaország földjére lépett. Szalagokkal megtüzdelt, göndör fürtös hajviselete volt és merev aranyhimzésű füzös derekat és brokált aljat viselt, bő ráncu huzattal rajta s amelyet gyöngyökkel diszesen kihimzett vállszalag tartott.

Chanterelle Ur mosolygott arra a gyönyörűségre gondolva, amelyet egy ilyen szép bábu Doucine kisasszonynak okozni fog s mikor Pinson asszonyság a Savoyai hercegnőt, se-

lyempapirosba csomagolva átnyújtotta neki, érzéki öröm villáma cikázott át jóságos arcán, melyet a betegség megfogyasztott, a bőjtölés elhalványított s a pokoltól való félelem eltorzított.

Pinson asszonyságnak köszönetet intve, hóna alá vette a hercegnőt s elindult, egyik fájósabbik lábát maga után huzva s ama ház felé tartott, melyről tudta, hogy benne Doucine kisasszony várakozik rá, reggelijénél, szobájában.

Az Arbre-Sec-utca sarkán, Spon Urral találkozott, kinek hosszú orra csipkés nyakfodráig lógott alá.

— Jó reggelt Spon Ur, — mondta neki — boldog ujesztendőt kívánok Önnek és kérem Istent, hogy minden kívánságát teljesítse ez új évben.

— Oh Uram, — kiáltotta Spon Ur, — ne beszéljen Ön így! Sokszor büntetésünkre történik, hogy Isten valóban teljesíti kívánságainkat. *Et tribuit eis petitionem eorum.*

— Valóban így van, — felelte Chanterelle Ur, hogy nem tudjuk felismerni azt, ami iga-

zán javunkra szolgál. Én magam eleven példa vagyok erre. Eleinte azt hittem, hogy a betegség, melytől már vagy két éve szenvedek, egy csapás: s ma belátom, hogy áldás volta-képen rám nézve Uram, mert elvont engem attól az aljas élettől, amit a színházakban és társaságokban éltem. Ez a betegség, mely csontjaimat örli és agyvelőmet elfogyasztja, nagy jele Isten hozzám való kegyességének. De nem tisztelne-é meg azzal Uram, hogy elkísérne a Roule-utcába, ahova hugocskámnak Doucine kisasszonynak viszem, ezt a kis ajándékot?

E szavakra Spon Ur az égre emelte kezeit s hangosan így kiáltott fel:

— Mit! — hát valóban Chanterelle Ur lenne, akit hallok! — Nem-é inkább egy istentelen! — Lehetséges Uram, hogy Ön, ki egy olyan szent s magába vonult életet él, hirtelen visszaessék századunk közönséges bűneibe?

— Ah, én azt hittem Uram, hogy nem esem ezáltal bűnbe, — felelte Chanterelle Ur egész testében remegve. Ám nekem világosságra

van szükségem. Hát valóban olyan nagy bűn lenne, hogy Doucine kisasszonynak egy bábcskát ajándékozok ?

— Nagy bűn — felelte Spon Ur. — S azt, amit Ön ma, amaz egyszerű gyermeknek ajándékoz, ne neveztessek általunk bábunak, hanem neveztessek, igazi nevén, bálványnak s ördög fattyának. Nem tudja, hogy ez ujévi szokás bűnös babona s a pogányság gyalázatos maradványa csak ?

— Azt nem tudtam, — felelte Chanterelle Ur hebegve.

— Tudja meg tehát, — szólott Spon Ur, hogy ez a szokás a rómaiaktól származik még, kik minden kezdetben valami istentől eredőt láttak s így az év kezdetét is istenítették s ha úgy teszünk tehát mint ők, mi is bálványok szolgálivá aljasodunk. Ön ujévi ajándékával Uram, Janus isten imádoit utánozza. Tetézze be tehát művét Uram, még azzal is, hogy Junonak szenteli minden hó első napját.

Chanterelle Ur már alig tudott a lábán megállni. Megkérte Spon Urat nyujtsa karját

feléje és mig így tovább ballagtak, Spon Ur imígyen folytatta:

— Mert az astrológusok az év elejét január elsejére tették, azért Ön kötelezve érzi magát, hogy ezen a napon ajándékokat osztogasson? S mi ösztönzi Önt arra, hogy épp ezen a napon piszkálja szeretetével barátait? Hogy szítsa, fokozza, ezt a szeretetet, hát kialudt ez a szeretet a megvénült évvel? És olyan sokat érne Önnek, hizelkedésekkel és romlandó ajándékokkal ismét elnyernie azt, esetleg?

— Uram, felelte a jámbor Chanterelle Ur, Spon Ur karjába kapaszkodva meg s igyekezetében hogy bukdácsoló lépteit kísérője buzgalmához hozzámérje, Uram, én betegségem előtt csak egy szegény bűnös lélek voltam s másra sem gondoltam, minthogy barátaimmal udvariasan bánjak és viselkedésemet az erény és becsület elvei szerint irányítsam. A Gondviselés kegyes volt engem ebből az örvényből kisegíteni s megtérésem óta lelkiatyám tanácsai szerint élek. De könnyelmű voltam s elég hiu s nem

kérdeztem meg őt az ujévi ajándékot illetőleg. Amit Ön mond Uram, egy ugy erényeiben mint tudományában kiváló ember tekintélyével, megzavar engem.

— Tényleg meg akarom zavarni, felelte Spon Ur és megvilágosítani, de nem az én gyenge hitem, hanem egy nagy Doctor hite által. Üljön le ide a kapuszöglet kövére Uram, szólt Spon Ur s mindjárt egy kapualj szögletébe nyomta őt alá s ahol Chanterelle Ur ugy amennyire lehetséges volt, el is helyezkedett; aztán zsebéből egy kis pergamen kötésű könyvet vett elő, felütötte, lapozgatott benne s a következő helyen állapodott meg, melyet hangosan olvasgatni kezdett, mialatt egy csomó kéményseprő, szolgáló és kukta sereglett köréje, hangjának hebegő, rekedt lármájára.

„Mi akik irtózunk az zsidóknak innepjeitől és mi akik idegennek és pogánynak találónok sabbathjaikat, ujholdjaikat és egyéb Istennek egykor kedves innepségeiket, megbarátkozunk ime a saturnáliákkal, a januáriusi calendasokkal, a maturnáliákkal és a ködök

innepével, és ajándékokat hozunk és ajándékokat viszünk (a presentumok csak úgy repdesnek ide-oda) és sehol sem látni egyebet mint játékot és dáridózást. A pogányok mélyebben átérzik vallásukat, mert ők őrizkednek attól, hogy ami innepjeink egyikét is megüljük, attól való félelmükben, hogy keresztényeknek tartathatnának. Mig mi viszont nem félünk attól, hogy pogányoknak tartathatunk, amikor is az ő innepjeiket üljük meg.“

— Megértette? folytatta Spon Ur, — Tertulianus beszél így és Afrika sötét mélyéből küldi Önnek a világosságot Uram, hogy eljárásának méltatlanságára rámutasson. Ő mintha ordítaná Önnek: Az ajándékok jönnek, az ajándékok mennek, a prezentumok csak úgy repdesnek szinte a fejünk felett. Ó balga halandók, hiszen a pogányok ünnepeit ülitek meg. Nekem nincs szerencsém ismerni az Ön lelkiatyját, de reszketek Uram a gondolatra is, hogy ő Önt ennyire eltévelyedni engedte, egészen magára hagyatva. Legalább bizonyos Ön abban, hogy halála napján, mikor az Isten előtt meg kell majd

jelennie, ő az oldala mellett fog állani Önnek, hogy magára vállalja majd mindazokat a bűnöket, amelyekben tobzódni engedte?

E szavak után Spon Ur, a könyvet ismét zsebébe csusztatta és boszusan, nagyokat lépve elsietett s a kéményseprők és kukták messziről utánna sompolyogtak.

A jó Chanterelle Ur egyedül magában maradt ülve a kapuszöglet kövén, hóna alatt a Savoyai hercegnővel s mialatt arra gondolt, hogy az örökös kárhozatnak tette ki magát, azért unokahugának Doucine kisasszonynak egy bábút ajándékozni szándékozott, a hitnek megfejthetetlen titkain töprengett.

Lábai melyek már hónapok óta reszketősek voltak, nem is akarták vinni többé őt és olyan boldogtalannak érezte magát, mint az az ember, aki csak jót akar e földön és csak boldogtalan lehet.

Percekig ült így bánatosan elmerülve a kövön, amikor egy kapucinus lépett hozzá s megszólította:

— Uram, nem adna Ön a szegény kapu-

cinus barátoknak valami ujévi ajándékot? ez Istennek kedves dolog volna.

— Hogyan Atyám, viszonzá mohón kapaszkodva szavaiba Chanterelle Ur, Ön az Egyház embere és ujévi ajándékot kér tőlem!

— Uram, felelte a kapucinus, a szegényke kis szent Ferenc azt akarta, hogy az ő gyermekei egyszerűségükben boldogok lehessenek. Adjon Ön a kapucinusoknak valamicske pénzt egy jó ebédre, had ebédeljenek jól a mai napon, hogy aztán az év további részében vidáman böjtölhessenek és könnyü szívvvel gyakorolhassák az önmegtartóztatást — jól értsük meg — a vásár és ünnepnapokat kivéve.

Chanterelle Ur meglepődve, nagy szemekkel nézett a barátira.

— Nem tart attól Atyám, hogy az ujévi ajándékozgatás szokása megrontja lelkünk üdvösségét?

— Nem! attól nem félek, Uram.

— Hisz ez a szokás a pogányoktól származik, Atyám.

— A pogányoknak, valljuk be, voltak né-

mely jó szokásaik is. Isten megengedte, hogy a pogány idők sötétségébe egy kevés, gyér fény is sugározhassék bé Uram. S ha már az ujévi ajándékot tőlünk megtagadná, ne vonja meg legalább szegény gyermekeinktől. Hisz tudja mi neveljük az elhagyott gyermekeket. És egy kis tallérocskáért már mind-egyiknek egy picike kis szélmalmot, de meg cukroslepényt is vásárolhatunk s ők Önnek fogják köszönhetni majd egész életük egyetlen örömét, mert idelelnem sok öröm vár rájuk ugy-e. Az ő nevetésük fel fog hangzani az égig. S a gyermekek, mint tudja, Istent dicsérik amikor nevetnek.

Chanterelle Ur elég nehéz erszényét, a kis kapucinus atya kezébe nyomta és feltápaszkodott a sarokkőről, miközben az imént hallott szavakat ismételte:

-- A gyermekek nevetése az Istennek dicsérete.

És immár derült lélekkel és határozottabb léptekkel indult kis unokahugocskájához, Doucine kisasszonyhoz, hogy a Savoyai hercegnőt átadja neki.

ROXANE KISASSZONY

Jó mesterem, Coignard Jeromos Abbé Ur vacsorára vitt el magával, régi iskolatársai egyikéhez, aki egy padlásszobában lakott, a Gît-le-Coeur utcában. A mi vendéglátónk egy mivelts premontrei volt, nagy tudásu és jó theologus, aki azonban meghasonolván klastromának priorjával, egy általa kiadott könyvecske miatt, mely a Fanchon kisasszony balszerencséről szólott: kávémérést nyitott La Haye-ben. Visszatérvén Franciaországba, nyomoruságosan éldegélt szentbeszédeiből, amelyeket sok tanultsággal és ékesszólással állított össze. Vacsora után felolvasott nekünk ama Fanchon kisasszony balszerencséről, amelyek is saját balsorsának forrása

voltak s ez olvasmány meglehetősen hosszú ideig tartott. S minekutánna magára hagytuk őt, én és jó mesterem, egy csodálatosan enyhe nyári éjszakában találtuk magunkat, amelyben én teljesen átérttettem az antik mesék igazságait, amelyek Diana gyenge óráiról szóltak és beláttam hogy nagyon is természetes dolog, hogy az emberek az ezüstösen ragyogó és néma órákat használják a szerelemre. Közöltem is rögtön ezt a megfigyelésemet Coignard Abbé Urral, aki is olyan megjegyzést kockáztatott meg, hogy a szerelem gyakran nagy bajoknak a forrása.

Nyársforgató fiam — szólt hozzám — nem hallottad-é éppen most, a derék fehér fivér szájából, hogy Fanchon kisasszonyt, minekutánna egy ujone őrmestert, továbbá Gaultot urat, a Megriadt Koczához címzett szatócsbolt segédjét, meg Leblanc rendőrtiszt ifjabb fiát szerette, végül is kórházba szállították? Szeretnél-é talán ez őrmester lenni, vagy az a segéd, avagy a rendőrsarjadék?

Azt válaszoltam, hogy szeretnék. Jó mesterem méltányolta ezt az őszinte vallomást

s némely verseket idézett Lucrétius-ból, hogy meggyőzzön, miszerint a szerelem egy valóban filozófikus léleknek nyugalma ellen való.

Igy meghitten beszélgetve elérkeztünk a Pont-Neuf-höz s a hid kőkorlátjának támaszkodva meg, a Châtelet vaskos tornyát szemléltük, ezt a gonosz börtönt, ami a holdfényben feketéllett.

Sokat lehetne még beszélni — sóhajtá jó mesterem, ama pallérozott népek igazságosztásáról, amelyeknek boszuja szörnyösebb, mint maga a bűn, amit büntetnének. Nem hinném, hogy ama kinok és fájdalmak, amiket az emberek egymásnak kiszabnak, valóban szükségesek lennének az államok fönmaradására, minekutánna időről időre e törvényes kegyetlenségek némelyikét elhagyogatják s anélkül, hogy bármi kárt is okoznának ezzel az álladalomnak. És úgy tűnik nekem, hogy azok a szigorúságok, amikhez még ragaszkodnak, nem hasznosabbak, mint voltak azok, melyeket már elejtettek. De az emberek nagyon is kegyetlenek. Gyerünk Nyársforgató barátom, fájdalmas nekem a gondo-

lat is, hogy e fal megett szerencsétlenek, félelemben és kétségbeesésben virrasztanak. Az ő gonoszságuk tudata nem gátol meg abban, hogy sirassam őket. Kicsoda is igazságos közülünk?

Ezután folytattuk utunkat. A hid üres volt, elhagyott, mindössze egy koldussal és egy koldusasszonnyal találkoztunk. A hid egy szögletében, egy szatócsbódé küszöbén kuporogtak, a holdfényben. Szemmelláthatólag elégedettek voltak, hogy nyomorukat összetehették s midőn mi elhaladtunk mellettük, egész más dologgal foglalkoztak, semmint-hogy felkelteni igyekeztek volna szánakozásunkat. Mégis jó mesterem, ki a legkönnyö-rületesebb szívű ember volt, egy garast dobott oda nékik, mely egyedül magában gubbasztott nadrágja zsebében.

Majd fölszedik még a mi obulusunkat — mondotta ő — ha nyomoruságuk érzése viszszerter beléjük. S nyilván még veszekedni is fognak, jobb üggyhöz méltón, e csekély pénzdarab fölött.

Tovább haladtunk anélkül, hogy ujabb

találkozásunk lett volna, egy árva lélekkel is. Mégis a Quai des Oiseleurs-ön, egy fiatal leányt pillantottunk meg, aki különös elszántsággal lépkedett. Mi meglassítottuk lépteinket, hogy közelebből vizsgálhassuk meg és láttuk hogy nyulánk termetü s szőke volt és hajában a hold sugarai játszottak. Ruházkodása után ítélve, polgári családból való leány volt.

Kedves gyermek — jegyezte meg az abbé s bólogatott hozzá — hogy is lehet az, hogy ebben az időben egyedül járkál az utcán?

— Valóban — szóltam — ilyesmivel nem találkozik az ember mindennap a hidakon, estéli harangszó után.

S meglepetésünk élénk nyugtalansággá változott, midőn láttuk, hogy lefelé indult a meredek partról, egy szűk kis lépcsőn, melyet a hajósok használnak. Mi utánna futottunk. De úgy látszott, hogy ő egyáltalán nem vett észre bennünket. Megállott a víz partján, mely elég magas volt s amelynek morajja tompán hallatszott el egy csekély távolságra. Egy pilla-

natig mozdulatlanul állt, fölemelt fejvel és lecsüngő karokkal, a kétségbeesés testtartásában, majd nyakát kecsesen hátraszegve kezét arcához emelte, amelyet elrejtve tartott néhány pillanatig, ujjai alatt. S aztán hirtelen a szoknyájához kapott, azt elől összefogva s lábai közé szoritva, a szokásos mozdulattal, ahogy egy nő tenni szokott, ha lendületet akar venni, hogy valahonnan levesse magát. Jó mesterem és én megragadtuk őt, éppen abban a pillanatban, amikor ezen végzetes cselekedetnek küszöbén állott és erőszakosan visszahúztuk. Karjainkban még ellenkezni próbált és vergődve védekezett. S mivel a magas part teljesen süppedős és csúszós volt az iszaptól, amit a víz lerakott (mivel a Szajna épp apadni kezdett), kevés hiányzott hozzá, hogy Coignard Abbé Ur belecsusszon a folyóba. Jó magam is belecsúsztam. De annyi szerencsém volt, hogy lábam egy gyökérbe akadt, amely támasztékul szolgált nekem, miközben a mesterek legjobbját és ama fiatal kétségbeesett leányt átkarolva tartottam. Nemsokára ereje és bátorsága fogytán

a leányzó Coignard Abbé Ur mellére hanyatlott alá és hármásban újra fölkapaszkodhatunk a meredek parton. Coignard Abbé Ur gyengéden támogatta a kisasszonyt, azzal a könnyed gráciával, amely mindig jellemezte őt volt minden cselekedetében. És elvezette egy nagy bükkfa alá, amelynek lábánál egy fapad volt s amelyre aztán le is ültette őt.

S ezután ő is leült melléje.

— Kisasszony — szólt hozzá — ne tartson semmitől. Ne szóljon most még semmit kérem, csak tudja meg azt, hogy egy jó barátja van mellette.

Majd hozzám fordulva, jó mesterem ezt mondá:

— Nyársforgató fiam, örvendeznünk kell, hogy ezt a különös kalandot jól fejeztük be. De én lenn hagytam a folyóparton kalapomat, mely ámbár szegélye majdnem teljesen szétfoslott és elfáradt a hosszú használattól, mégis csak megóvja a napsütés és eső ellen, öregségtől és munkától megviselt fejemet. Menj és nézz utánna, fiam, vajjon ott van-e még, ahol elhagytam. És ha megtalálod, hozd

el nekem kérlek, valamint cipőm egyik csattját is, amelyet amint látom szintén elvesztettem. Ami engem illet, én addig e fiatal kisasszony mellett maradok és vigyázok pihenésére.

Én ama hely felé siettem, amerről jövénk és elég szerencsés voltam, mert megtaláltam ott, jó mesterem kalapját. De már ami a csattot illeti, azt sehol sem bírtam megtalálni. Igaz ugyan, hogy nem is igyekeztem valami tulságos gondossággal, hogy megkeressem, nem látván soha életemben jó mesteremet más-ként, mint csupán egyetlen cipőcsattal. Midőn a bükkfa alá visszatértem, a fiatal kisasszonyt ugyanabban az állapotban találtam, amelyben elhagyta volt, mozdulatlanul ült, fejét a fának támasztva meg. Megállapítottam magamban, hogy bizony tökéletesen szép. Egy se-lyemből való nagyon csinos köpenyt viselt, csipkével szegélyezve, valamint könnyű kis topánkákat, melyeknek csattjai csak úgy ragyogtak a holdfényben.

Nem tudtam betelni a nézésével. Egyszerre csak felnyitlak csukott szemei s Coignard Urra és rám vetvön, egy még fátyolozott pil-

lantást, így szólt akadozó hangon, amely azonban nekem egy finom hölgy hanghordozását árulta el:

— Valóban méltánylom, Uraim, azt amit Önök emberies érzésből érettem tettek, mégis nem adhatok megelégedésemnek kifejezést, mert az élet, amelynek Önök engem visszaadtak, számomra egy gyűlöletes rossz és kegyetlen gyötirelem.

Hallván e szavakat, jó mesterem, kinek arca részvétet fejezett ki, szeliden mosolygott, mivel nem hitt abban, hogy az élet egy ilyen fiatal és ilyen bájos személy számára, bármikor is gyűlöletes lehetne.

— Gyermekem — szólt hozzá — a dolgok a legkevésbé sem teszik ránk ugyanazt a benyomást, ha közletről vagy távolról szemléljük őket. Önnek nincs oka, hogy most elcsüggedjen vagy kétségbeessen, gyermekem. Ugy ahogyan engem itt lát s amivé engem a kérelhetetlen idő tett, én is elviselem az életet, amelyben alig van egyéb örömöm, mint görögéből fordítani néha és időnkint eléggé tiszteletreméltó emberek társaságában ebé-

delni. Nézzen rám kisasszony és mondja meg nekem, vajjon megelégednék-e élni ugyanoly körülmények között, mint én ?

Ő végignézett jó mesteremen s a tekintete szinte felvidult és a fejét csóválta. Aztán rögtön visszaesett szomorúságába és kétségbeesésébe és így szólt :

— Nincsen e földön szerencsétlenebb teremtés nálamnál.

— Kisasszony — felelte jó mesterem — titoktartó vagyok, úgy hivatásomnál, mint természetemnél fogva s nem akarom Önből titkát kivenni. Mégis világosan látja az ember az Ön arcából, hogy szerelmi bánattól szenved ez. S olyan betegség, melyből van gyógyulás, jó magam is átestem rajta. Persze ennek már jó ideje.

S megfogta kezét a leánynak s ezer tanujelét mutatva rokonszenvének, imigyen folytatta :

Nem sajnálok semmit jobban e pillanatban, mint hogy nem ajánlhatok föl Önnek egy hajlékot, hol az éjszakát eltölthetné. Éjjeli szállásom egy meg lehetős messze lévő ódon

kastélyban van, hol egy görög könyvet fordítok, e fiatal Nyársforgató-val egyetemben, akit Ön itt velem lát.

Valóban akkoriban d'Astarac urnái laktunk, a Château des Sablons-ban Neuilly faluban és albérlői voltunk egy üvegfujtatónak, aki azóta tragikus véget ért.

— Mindenesetre azonban, kisasszony — tette hozzá jó mesterem — ha tudna talán egy helyet, ahová most elmehetne, boldog volnék, ha elkisérhetném oda Önt.

Mire az ifju kisasszony azt válaszolta, hogy ennyi jóságért valóban hálás s hogy egy rokonánál van szállása, ahol mindig is szívesen fogadják, de oda ő reggel előtt egyáltalában nem óhajt visszatérni, nem csak azért hogy ne zavarja meg ama személyek álmát, de meg azért is mivel attól tart, hogy nagyon is élénken fölelevenednék a fájdalma, azon tárgyak láttára, amelyek neki oly ismerősek.

Kimondván e szavakat, keserves könnyeket hullajtott.

Jó mesterem ezt mondta neki:

Kisasszony, adja ide kérem zsebkendőjét,

hadd töröljem meg azzal szemét. Aztán majd elvezetem a nagy Vásárcsarnok árkádjai alá, ahol kényelmesen elüldögélhetünk, bevárván a nappalt s megvédve az esthajnal hiveségétől.

A fiatal kisasszony mosolygott könnyei között.

Egyáltalában nem akarom — így szólt — annyira igénybe venni Önt Uram. Köszönöm további fáradozását s legyen meggyőződve róla, hogy őszinte hálámat viszi magával.

Mindazonáltal kezét, jó mesterem karjába öltötte, melyet ez gyengéden nyujtott feléje s mindhárman a nagy Csarnok felé vették utunkat. Az éjszaka nagyon lehült. S az égbolton, mely valami tejszerű szint kezdett fölvenni, a csillagok sápadtabbak és mintegy könnyebbek lettek. Hallottuk az első zöldséges szekerek zörgését, amelyek a Csarnok felé igyekeztek s az álmos lovak lassu lépteit. Az árkádokhoz érkezve, helyet foglaltunk a Csarnok egyik tornácán, Szent Miklós képe alatt és pedig egy kiálló kőfokon, amelyet Coignard Abbé Ur gondo-

san letakart köpenyével, mielőtt a fiatal kisasszonyt oda leültette volna.

S ekkor jó mesterem különböző tárgyakról, szánt szándékkal, derüs és vidám beszédek tartott, avégből, hogy a gyászos képeket elülze, amelyek barátnőnk lelkét meglephetnék. Azt mondotta neki, hogy e találkozást, a legértékesebbnek tartja mindazok között, amelyek valaha is előfordultak életében. S hogy az ő, ennyire megható és elragadó személyét, nagyon kedves emlékében fogja megőrizni, anélkül hogy a nevét és történetét illetőleg, kérdezgetni akarná.

Jó mesterem bizvást azt gondolta, hogy az ismeretlen ugyis el fogja mondani neki azt, amit ő nem kérdezett. Ám a kisasszony újabb könnyeket hullajtott, nagyokat sóhajtván és így szólt:

Igazságtalanság volna, Uram, hallgatással felelni az Ön jóságára. Nem félek és egészen megbizom Önökben. Nevem T Zsófia. S Ön eltalálta: e kétségbeesés okozója, egy mindenekfölött szeretett ember hűtlensége volt. Ha úgy gondolja, hogy fájdalmam tul-

zott, akkor egyáltalában nem tudja, meddig mentem bizalmamban és vakságomban és nem tudja, milyen boldog álomból ébresztettem fel.

S most szemeinek szép pillantását Coignard Urra és reám emelvén, ily módon folytatá tovább:

Nem vagyok az, Uraim, akinek ez éjszakai kaland után föltünhetnék szemükben. Atyám kereskedő volt. Üzleti ügyeiben Amerikába távozott s visszatérésekor elpusztult egy hajószerencsétlenség alkalmából, áruival egyetemben. Anyám nem tudta elviselni ezt a csapást s bánatában meghalt, még gyermekként hagyva engem nagynénémre, akinek gondjára bizta fölnevelésemet. Erényes voltam egész ama pillanatig, melyben azzal a férfival találkoztam, akinek szerelme ki mondhatatlan gyönyörüségeket okozott nekem s amit ama kétségbeesés követett, amelyben Önök engem találtak.

E szavaknál Zsófia arcát elrejtette zsebkendőjébe, majd sóhajtva folytatta:

Az ő társadalmi állása, annyira az enyém

fölött vala, hogy csak titokban lehettem az övé s többre sohasem is tarthattam volna igényt. Abban a hitben ringattam magam, hogy mégis hü marad hozzám. Azt mondta nékem, hogy szeret és nem került fáradságába erről meggyőznie engem. Nagynéném ismerte érzelmeinket és nem ellenezte azokat, miután irántam való szeretete gyöngévé tette őt irányomban s mivel imponált neki drága kedvesem rangja. Egy esztendeig oly nagy boldogságban éltem, amelyhez csak az a boldogtalanság fogható, amelyre most kárhoztattam. Ma reggel fölkeresett nagynénémnél, ahol lakom. Nekem már baljós előérzeteim voltak, ugyanis fészülködés közben eltörtem azt a tükröt, amelyet tőle kaptam volt ajándékba. Kedvesem tekintete csak fokozta nyugtalanságomat; kényszeredett arc kifejezése miatt, amelyet azonnal észrevettem rajta ... Ah, Uram, van-e hasonló sors az enyémhez ...!

Szemei megdagadtak a könnyektől, amiket szemhéjaival tartott vissza s így sikerült is elbeszélését befejeznie, amelyet jó mesterem éppen oly meghatónak, de már nem épp olyan

rendkívülinek talált, mint amilyennek a kisasszony vélte.

Hidegen, de nem minden zavar nélkül, tudtomra adta, hogy atyja vásárolt neki egy századot és ő be is vonult csapatához, de ennekelőtte családja azt kívánta tőle, hogy egy gazdag bankár leányával eljegyezze magát, amely házasság előnyös leend vagyonára és elég anyagi erőt biztosít neki, hogy rangjához méltóan helyezkedhessék el a világban. S a gazember anélkül, hogy elsápadásomat észrevette volna, hozzátette még, ama nekem oly édes hangján, mely egykor számomra ezer forró szerelmi esküvés tolmácsa volt, hogy új kötelezettségei nem engedik meg, hogy engem vizontlásson, legalább is egyelőre nem. Még azt mondotta nekem, hogy továbbra is meg fog tartani barátságában és kért egyben, hogy fogadjak el egy bizonyos pénzösszeget, emlékéül annak az időnek, melyet együtt töltöttünk el.

És egy erszényt nyújtott felém.

Higyjék el, nem hazudok Uraim, azt mondván Önöknek, hogy sohasem akartam meg-

hallgatni azokat az ajánlatait, melyekben számtalan izben, ruhákat, butort, konyhafel-szerelést, egy egész házberendezést kínált, hogy csak hagyjam el nagynénémet, kinél nagyon szükösen éltem és hogy a Roule-utcába, egy kicsi de igen tiszta házacskába költözzek bé, mely az övé volt. Ugy véltem, hogy minket csupán az érzés szálai szabad, hogy összekössenek és büszke voltam arra, hogy nem fogadtam el tőle mást, mint néhány ékszert, amelyek csak azért értek nekem valamit, mert ő adta volt őket. Képzelték tehát, hogy a felém tartott er-szény láttára, mennyire felháborodtam és ez adott erőt nekem arra, hogy az imposztort, akit csak e pillanatban tanultam meg ismerni és megvetni, kiutasítsam. Ő minden zavar nélkül állotta méltatlankodó tekintetemet és a világ legnyugodtabb hangján biztosított róla, hogy fogalmam sincsen ama kötelezett-ségekről, amelyek egy rangjabeli ember éle-tének és cselekedeteinek irányát megszabják. És hozzátette még, hogy reméli, miszerint én később, ha megnyugodtam majd, jobban

meg fogom tudni itélni az ő eljárását. És az erszényt zsebébe visszacsusztatva biztosított arról, hogy tudni fogja, oly módon juttatni el hozzám annak tartalmát, hogy nem fogom elutasíthatni többé. És ezzel az elviselhetetlen gondolattal, hogy ilyen módon kielégíthet engem, távozott az ajtón, amelyet én szó nélkül mutattam neki. Magamra maradva csodálatos nyugodtságot éreztem, mely engem magamat is meglepett. Ez onnan eredt, hogy elhatároztam, hogy meghalok. Gondosan felöltözködtem, levelet írtam nagynénémnek, amelyben bocsánatot kérek a fájdalomért, amit neki halálommal okozok s elindultam a városba. Egész délután bolyongtam és az éjszaka egy részén is össze, vissza, a népes és üres utcákon által, anélkül, hogy bármi fáradságot is éreztem volna, bár késleltetve ezzel tervem kivitelét, de csak azért, hogy annál biztosabb legyen sikere az éj és a csend oltalma alatt. Talán a gyengeségnek egy neme volt ez, hogy szívesen foglalkoztam a halál gondolatával és élveztem megszabadulásom szomorú

örömét. Reggel két órakor lementem a parti lépcsőkhöz a folyóhoz. A többit ami következett, tudják Uraim, Önök ragadtak ki a halál torkából. Köszönöm az Önök jóságát, anélkül hogy örülnék az eredményének. Elhagyott leány, éppen elég van ezen a világon. Nem óhajtanám, hogy eggyel több legyen, velem is.

Miután így beszélt, Zsófia elhallgatott, és könnyei csendesen újból megeredtek.

Jó mesterem rendkívüli gyengédséggel fogta meg kezét.

Gyermekem — mondá néki — én az Ön történetét szívbeli részvétellel hallgattam és megengedem, hogy az valóban fájdalmas. De boldog vagyok, hogy megállapíthatom, hogy az Ön fájdalma gyógyítható. Eltekintve attól, hogy az Ön kedvese nem volt érdemes arra a szerelemre, amit Ön reá pazarolt és a tanúság szerint, végül is könnyelműnek, önzőnek és durvának bizonyult, azt állapítom meg, hogy az Ön szerelme iránta nem volt más, mint egy természetes hajlam és az Ön ébredő s önkéntelen érzékiségének haj-

tása; amelynek tárgya sokkal kevésbé volt fontos és döntő, az Ön érzelmének kialakulásában, mint azt Ön képzei. Ami nem mindennapi és kiváló e szerelemben volt, azzal Ön diszitette fel azt. És semmi sem veszett el, mert a forrás megmaradt. Az Ön szemei, amelyek a legszebb színekkel festettek meg egy kétségtelenül közönséges arcot, nem fognak fukarkodni, a bájos illúziók sugarait másra árasztani a jövőben.

Jó mesterem még hosszan beszélt tovább és ajkáról a világ legszebb szavai hangzottak, az érzékek csalódásáról és a szerelmek tévedéseiről. De míg ő így beszélt, Zsófia, aki néhány perc óta gyönyörű fejét, az emberek legjobbjának vállára hajtotta, csöndesen elszunnyadt. Mikor Coignard Abbé Ur észrevette, hogy a fiatal kisasszony álomba merült, boldognak érezte magát, hogy olyan beszédet tudott tartani, amely egy szenvedő léleknek nyugalmat és békét képes ajándékozni.

Meg kell hagyni, mondotta, hogy beszédeimnek általában jótékony hatásuk van.

S hogy ne zavarja Zsófia kisasszony álmát, ezer óvatossággal járt el és szakadatlan beszélt tovább, abban az aggódó félelemben, hogy hallgatásával felébreszthetné az alvót.

Nyársforgató fiam — így szólt — láthatod minden fájdalma eltűnt ime avval, hogy azoknak tudatára is ébredt. S tudd meg, hogy mindez képzelt volt és csupán gondolatában élt. Mert fájdalmának okozója tulajdonképen a büszkeségnek és gőgnek egy neme volt, mely a szerelemmel együtt jár és azt megkeseríti. Mert végül is, ha mi alázatosan szeretnénk és önmagunkat elfeledve, vagy legalább csupán egyszerű szívvvel, úgy megelégednénk azzal, amit kapunk és nem tartanánk megalázásnak az elhagyatást sem. És hogyha maradna szerelmünkből, minek-utánna elhagytak bennünket, türelemmel vár-
nánk, hogy akkor használjuk fel azt, amikor ez Istennek tetsző leend.

Mivel hajnalodni kezdett, a madarak csi-csergése olyan hangos lett, hogy jó mesterem szavait tulhangozta. De ő nem panaszkodott e miatt.

Hallgassuk csak ezeket a verebeket, mondá. Bőlesebben csinálják a szerelmüket mint az emberek.

Zsófia felébredt a sápadt hajnali fényességben és én megcsodáltam szemeinek gyönyörű tekintetét, amit a fáradtság és a fájdalom enyhe fátyollal vont körül. Ugy lát-szik, hogy egy kissé megbékélt az étellel és nem utasította vissza a csésze csokoládét, amivel jó mesterem őt Mathurine-nek, a csarnoki szép csokoládéárus leánynak pultjánál megkinálta.

De amily mértékben nyerte vissza e szegény kisasszony öntudatát, annál inkább kezdtek gyötörni bizonyos aggályok, amik eddig eszébe sem jutottak még.

Mit fog szólni majd nénikém? — fakadt ki — s mit is mondok majd neki?

E nagynéne szemben lakott Szent Eustach templomával, nem is száz lépésre Mathurine üzletétől. Mi a hugocskát odakisértük. És Coignard Abbé Ur, aki eltekintve hiányzó cipőcsattjától, valóban tiszteletreméltó egyén

benyomását tette, a szép Zsófiával a nagynéne asszonyaságához, a következő mesével állított be.

Szerencsés voltam — mondotta neki — éppen abban a pillanatban találkozni a kedves unokahugával, amikor négy, pisztolyokkal fölfegyverzett lator megtámadta. Én oly erős hangon hivatam segítségül az őrjáratot, hogy a rablók kereket oldottak, de mégsem elég gyorsan ahhoz, hogy megszökhessenek az örök elől, akik véletlenül kiáltozásomra előrohantak. S le is fogták a rablókat, ámde csak heves küzdelem után. Én is részt vettem e küzdelemben asszonyom és majdnem elvesztettem a kalapomat. Ezután a rendőrkapitány elé kísérték valamennyiünket, az unokahugát, a négy rablót és engem, aki is udvariasan bánt velünk s reggelig szobájában tartott mindönket, hogy aztán tanuvalomásainkat felvehesse.

A nagynéne szárazon felelte :

Megköszönöm Önnek, Abbé Ur, hogy hugomat ily veszedelemből mentette meg, amely ha jól vesszük, könnyen érhet az ő korában

levő fiatal leányt, ha egyedül jár, késő este, Páris utcáin.

Jó mesterem semmit sem válaszolt, de Zsófia e szókat mondta, sok érzéssel és jelentős hangsúlylyal:

Biztosíthatom néném, hogy az Abbé Ur életemet mentette meg.

Néhány esztendővel e különös kaland után tette jó mesterem, ama gyászos lyoni utazást, amelyet nem is fejezhetett be. Gyalázatos merényletet követtek el ellene ugyanis, meggyilkolták. És én megismertem a kimondhatatlan fájdalmat, hogy karjaimban lehelte ki lelkét. Az ő halála körülményeinek azonban semmiféle vonatkozása nincsen a történettel, melyet itten elmesélek. Volt gondom rá, hogy más helyen mondjam el azokat, mert följegyzésre méltók és nem hiszem, hogy valaha is el lehetne azokat felejtteni. Mondhatom, hogy ez az utazás, minden tekintetben szerencsétlen volt, mert minekutánna elvesztettem a mesterek legjobbját, ennek fölébe még barátnőm is elhagyott, aki szeretett, azonban nem csak engem szeretett és

akinek elvesztése, jó mesterem elvesztése mellett, még csak fájdalmasabb volt. Tévedés volna azt hinni, hogy egy szörnyű csapástól sujtott szív érzéketlenné válik, a sors újabb csapásaival szemben. Ellenkezőleg a legcsekélyebb méltatlanságtól is csak jobban szenved még. Én is olyan levert állapotban tértem vissza Párisba, hogy azt elképzelni is alig lehet.

Aztán egy este, a magam szórakoztatására, a Comédie-be mentem, ahol a *Bajazet*-t adták, amely elég jó munkája Racine-nak s főként ama színésznő elbájoló szépségét és valóban eredeti tehetségét élveztem, aki a Roxane szerepét játszotta. Ő a szenvedélyt, amely ezt a személyt áthatja, oly csodás élethűséggel fejezte ki, hogy megreszkettem mikor mondani hallottam, egyenletes és mégis szörnyű hangján:

„Halld meg hát, *Bajazet*, érzem hogy szeretlek!”

Egész idő alatt, amíg csak a színpadon volt, nem szüntem meg nézni és csodálni gyönyörű szemeit, márványfehér homloka alatt, amelyet gyöngyökkel telehintett, rizs-

poros hajzat koszoruzott. Finom, karesu termete, amely oly előkelően hordozta az utiruhát, nem mondhatnám, hogy nem hagyott mély benyomást szivemben. S annál inkább volt alkalmam megfigyelhetni, ezt az imálandó személyt, mivel is többször épp felém fordulva szavalta el szerepének több, jelentős részét. És mentől tovább néztem, annál világosabbá vált előttem, hogy már láttam őt valahol, anélkül hogy ezen régebbi találkozásnak bármilyen körülményére is visszatudtam volna emlékezni. Szomszédom, ki gyakori látogatója volt a Comédie-nek, mondta hogy a szép színésznő B*** kisasszony a zsöllyesorok bálványa volna. Hozzátette még, hogy a társaságban épp olyan kedvelt, mint a színházban és a de La*** herceg hozta volt divatba és hogy ragyogása nemsokára Lecouvreur kisasszony dicsőségét is elhomályosítja.

Az előadás végeztével éppen elhagytam helyemet, mikor egy szobalány egy névjegyét nyújtott át nekem, amelyre a következő szavak voltak vetve írónnal:

„Roxane kisasszony várja Önt kocsijában a Comédie kapuja előtt.“

Nem akartam elhinni, hogy e levélke nekem szól. Megkérdeztem hát a Duennát, aki azt átadta nekem, hogy vajjon nem tévedett-é a cimben.

Ha valóban tévedtem volna, felelte nekem, akkor Ön nyilván nem Nyársforgató Jakab Ur.

Lesiettem a kocsizhoz, amely a Comédie kapujánál állott és benne B * * * kisasszonyt ismertem fel, fekete szatin főkötőben.

Ő intett, hogy szálljak be kocsijába s midőn már mellette ültem, kérdezte tőlem:

Nem ismeri meg Zsófiát, akit Önök mentettek meg a halálból a Szajna partján?

Hogyan! Ön! Zsófia... Roxane... B * * * kisasszony, lehetséges volna ez?...

Zavarom rendkívüli volt, ő azonban nem vette rossz néven ezt tőlem.

Megláttam Önt — mondá — a földszint egyik sarkában ülni, azonnal megismertem és csupán Önnek játszottam. És jól is játszottam. Igen örülök hogy viszontláthatam Önt!

Majd Coignard Abbé Ur iránt érdeklődött és midőn elmondtam, hogy jó mesterem milyen szerencsétlen véget ért, a könnyei hullottak.

Aztán életének legjelentősebb eseményeibe volt kegyes beavatni:

Nagynéném — szólt — de Saint-Remi asszony csipkéit javitgatta, aki mint tudja, kiváló színésznő. Rövid idővel amaz éjszaka után, amelyen Önök segítségemre voltak, de Saint-Remi asszonyhoz mentem a csipkékéért. E hölgy azt mondta nékem, hogy érdekes arcom van. Majd elolvastatott velem néhány verset és úgy találta, hogy nem szűkölködöm minden intelligencia hijján. Ezután leckéket adatott nekem. A mult évben debütáltam azután a Comédieben. Amá szenvedéseket fejezem ki, amelyeket átéltem és a közönség tehetségesnek tart. De La * * * herceg végtelen barátsággal viseltetik irántam és azt hiszem, hogy soha nem fog nekem fájdalmat okozni, miután megtanultam, hogy ne kívánjak többet a férfiaktól, mint amennyit nyujtani tudnak. E percben vacsorára vár és hozzá kell mennem.

És mivel kiolvasta tekintetemből, a boszúságomat, hozzátette még:

De meghagytam kocsisomnak, hogy a leghosszabb uton haladjon s a lehető leglassabban hajtson.

Consiliul Județean Cluj
Biblioteca Județeană
"Octavian Goga"

TARTALOM

Olivér kérkedése	— — — — —	3
A szarka csodája	— — — — —	19
Jucundus Testvér	— — — — —	44
A picardiai nő	— — — — —	72
A megszivlelt tanítás	— — — — —	77
A nyelvragout	— — — — —	90
Egy szörnyűséges festvényről	— — — — —	92
Doucine kisasszony ujévi ajándéka	— — — — —	99
Roxane kisasszony	— — — — —	110

KELETI ARTHURTÓL MEGJELENT

A KÁMZSÁS FESTŐ STRÓFÁI
VERSEK, GULÁCSY LAJOS RAJZAIVAL
ÁRA 2 KORONA

MEGSZENTELT PUSZPÁNG
GEORGES RODENBACH NOVELLÁINAK
FORDITÁSA

ÁRA FÜZVE 2, KÖTVE 3 KORONA

ANGYALI ÜDVÖZLET
LITÁNIÁK, GARA ARNOLD RAJZAIVAL
ÁRA KÖTVE 3.40 KORONA

LE GKÖZELEBB MEGJELENIK

AZ BOLDOGTALAN RAYMONDO ÉS
AZ SZERENTSÉS BERTRANDUS
LOVAGOKNAK HITELES
SZERELMES TÖRTÉ-
NETE 7 KÉP BEN

GROTESQUE
JÁTÉK

ANATOLE FRANCENAK
A TEVAN-KIADÁSBAN MEGJELENT
MUNKÁI:

SZENT KLÁRA KÚTJA

Novella-ciklus

Ára füzve 6.—, kötve 8 K

SERVIEN CSODAVÁRÁSAI

Regény

Ára 5.— K

NYÁRSFORGATÓ JAKAB MESÉI

Novella-ciklus

EGY SZINÉSZNŐ TÖRTÉNETE

Regény

Ára 1.60 K

JOCASTE

Regény

Ára 1.20 K

A SOVÁNY KANDUR

Regény

Ára 80 fillér

TABÉRY GÉZÁNAK
A TEVAN-KIADÁSBAN MEGJELENT
MUNKÁI:

NÉMA HARC

Regény

Ára 4.— K

VESZTA FLAGELLÁNS

Elbeszélések

Tevan-könyvtár 126-127

Ára 80 fillér

ÁT A GOLGOTÁN

Regény

Ára 6.— K